

بسم الله الرحمن الرحيم

بالابان

شماره دوم - پاییز و زمستان ۱۳۸۸

اعضای هیات تحریریه:

- مهندس احمد براتی
عضو هیات علمی دانشگاه ملایر، همدان
- دکتر بهروز بهروزی راد
استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، اهواز
- مهندس ابوالقاسم خالقی زاده
عضو هیات علمی موسسه تحقیقات گیاهپزشکی کشور، تهران
- مهندس محمد ابراهیم صحتی ثابت
کارشناس محیط طبیعی، مرکز تحقیقات زیست محیطی استان کرمان
- دکتر ساسان فریدونی
استادیار بخش بیماری‌های حیات وحش، موسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی، کرج
- مهندس رمضانعلی قائمی
کارشناس بازنشسته، اداره کل حفاظت محیط زیست استان گلستان، گرگان
- دکتر محمد کابلی
استادیار گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران، کرج
- دکتر اسماعیل کهرم
استادیار گروه محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران
- دکتر جمشید منصوری
استادیار گروه محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تنکابن، تنکابن

مدیر مسوول:

افشین زارعی

سر دبیر:

محمد توحیدی‌فر

همکاران سر دبیر:

ابوالقاسم خالقی‌زاده

احمد براتی

ناظر فنی:

محمد پور هدایت

ویراستار:

معصومه صفایی

صفحه آرایی و صفحه بندی:

محمدرضا محمدی

مدیریت و اجرا:

موسسه زیست اندیشان کاسپین

نشانی:

تهران - بزرگراه رسالت - خ سردشت - خ ۷۲ شرقی

کوی یکم ولیعصر - پ ۹ - درب شمالی

کدپستی: ۱۶۵۱۶ ۴۳۷۱۱-

پست الکترونیک:

Mohammad_8463@yahoo.com

عکس روی جلد:

قیمت: ۲۰۰۰۰ ریال

نشان مجله بالابان برگرفته از کتاب پرندگان خاورمیانه و با کسب اجازه از نویسنده آن و چهارده پورتتر و تصویرگر آن جان کیل به نقش درآمده است.

فهرست

- ۱ ◀ سخن سردبیر
- ۶ ◀ فهرست پرندگان استان تهران در نیم قرن گذشته
ا. خالقی زاده، د.ا. اسکات، م. توحیدی فر، م.ا. صحتی ثابت، پ. بختیاری،
ع.ر. هاشمی و ش. چراغی
- ۴۱ ◀ مشاهده زاغ خالدار در استان‌های خراسان رضوی و گیلان
ع. خانی و پ. بختیاری
- ۴۲ ◀ مشاهدات جدید شاهین دودی در ایران
ه. فهیمی و ه. جوکار
- ۴۴ ◀ جوجه‌آوری کشیم گردن سیاه و اردک سرحنایی در تالاب شیرین سو، همدان
ج. غلامی، م. صفایی، م. محمدی و ا. شریفی
- ۴۶ ◀ جوجه‌آوری اردک سرسفید و بلوطی در اصفهان
م. امیدی
- ۴۸ ◀ اخبار
- ۵۳ ◀ فهرست مقالات چاپ شده در سال ۱۳۸۷ شمسی و ۲۰۰۸ میلادی

فهرست پرندگان استان تهران در نیم قرن گذشته

ابوالقاسم خالقی زاده^{۱*}، درک اسکات^۲، محمد توحیدی فر^۳،
محمد ابراهیم صحتی ثابت^۴، پرویز بختیاری^۵، علیرضا هاشمی^۶ و شهاب چراغی^۶

۱. آزمایشگاه پرندگان، موسسه تحقیقات گیاهپزشکی کشور، تهران.

۲. دفتر پستی کاستل تون بر، کاستل تون بر، کورک، ایرلند.

۳. موسسه زیست‌اندیشان کاسپین، تهران.

۴. اداره کل حفاظت محیط زیست استان کرمان، کرمان.

۵. باشگاه پرندنگری طرلان بلند پرواز، تهران.

۶. انجمن بوم پژوهان، تهران.

* نویسنده مسوول. پست الکترونیک: akhaleghizadeh@gmail.com

چکیده: بر اساس بررسی‌های به عمل آمده طی ۵۰ سال اخیر با استفاده از منابع موجود و مشاهدات پرندشناسی نویسندگان در دهه‌های گذشته، در محدوده استان تهران ۳۳۷ گونه (۶۴ درصد از کل ۵۲۴ گونه پرند ایران) مشاهده و ثبت شده است. در بین ۱۵ منطقه شناسایی شده در این استان، لتیان و لشگرک بیشترین تنوع گونه‌ای (۲۸۰ گونه) را داشته، سپس مناطق شهر تهران و اطراف (۱۹۱ گونه)، جاجرود (۱۸۲ گونه)، قلعه نو (۱۷۹ گونه)، پارک ملی کویر (۱۷۵ گونه) در رتبه دوم قرار داشتند. همچنین اطلاعات حلقه‌گذاری ۳۷۷۲ قطعه از ۷۴ گونه از پرندگان در این استان نیز در جدول جداگانه ارائه شده است. به علاوه لیست ۵۳ گونه از پرندگان کمیاب (کمتر از ۲۰ رکورد) در دهه ۱۹۷۰ میلادی و ۱۴ گونه مشکوک به حضور در استان نیز به طور جداگانه مشخص شده‌اند. با وجود چند منطقه حفاظت شده شامل پارک‌های ملی لار، کویر، خجیر و سرخه حصار، و مناطق حفاظت شده ورجین و البرز مرکزی در این استان، ۱۴

مقدمه

پرندشناسی سازمان حفاظت محیط زیست در دهه ۱۹۷۰ میلادی بود. (Evans 1994, Scott 2007a) در ذیل به شرح مختصری از روند تاریخی این مطالعات می‌پردازیم. مطالعات در دهه ۱۹۴۰ بیشتر مربوط به بررسی‌های ترات و میکال جان می‌باشد. ترات در خلال سال‌های ۱۹۳۵ تا ۱۹۴۵ طی اقامت خود در منطقه تهران، مشاهدات خود تعدادی از گزارشات و یادداشت‌های برادر استون را جمع‌آوری کرد و اطلاعات مناسبی را در مورد ۱۳۶ گونه و زیرگونه ارائه می‌نماید (Trott 1947b) و طی ۱۹۴۳ تا ۱۹۴۴ پرندگان دره لار را بررسی کرد و در طی تحقیق خود ۳۱ گونه پرند را نیز برای این منطقه برشمرد. البته مشاهدات وی در ماه‌های تیر و مرداد صورت گرفت (Trott 1947a). میکال جان طی اردیبهشت تا مرداد سال ۱۹۴۶، پرندگان کوه‌های البرز و شهر تهران را بررسی کرد و ۸۵ گونه را در این مدت مشاهده نمود و تقریباً برای تمامی پرندگان مذکور وضعیت زادآوری و یا مهاجر عبوری را عنوان نموده است (Meiklejohn 1948). وی همچنین توضیحی در مورد ۸ گونه از پرندگان در دره لار ارائه می‌دهد (Meiklejohn & Kinnear 1947).

مطالعات در دهه ۱۹۵۰ میلادی عمدتاً مربوط به شوتس، نورتن و پاسبورگ می‌باشد. شوتس پرندگان تهران و بغداد (Schüz 1957a) و پرندگان البرز و آلپ (Schüz 1957b) را مورد مقایسه قرار داد. وی و گلهوف جمعیت لک-لک سفید را در

از میان ۸ زیستگاه اصلی ایران (Scott 1989)، استان تهران ۵ زیستگاه را که شامل بیابان‌ها و مناطق نیمه بیابانی حقیقی، استپ‌های نیمه خشک حاشیه کویر و کوهپایه‌ای، کوه‌های مرتفع، جنگل‌ها و درخت‌زارها و تالاب‌ها در خود جای داده است. استان تهران به علت موقعیت خاص جغرافیایی خود که در جنوب رشته کوه البرز و شمال کویر مرکزی ایران می‌باشد، دارای طیف مختلف زیستگاه‌ها از جمله زیستگاه‌های کویری در جنوب، زیستگاه کوهستانی در شمال، زیستگاه‌های تپه ماهوری در شرق، جنگل‌های دست کاشت در غرب و شرق، همچنین مناطق تالابی و آبگیرهای دائمی و فصلی در اکثر نقاط استان. موجب جذب بسیاری از پرندگان اعم از مهاجران عبوری، زمستان‌گذران، جوجه‌آور و ساکن دائمی در استان شده است. اگرچه استان تهران و بالاخص شهر تهران به لحاظ موقعیت سیاسی و اجتماعی خود مهمترین استان در کشور محسوب می‌شود و عمده مراکز پژوهشی و تحقیقاتی در آن واقع گردیده است اما مطالعات پرند شناسی در آن انگشت شمار است (خالقی زاده ۱۳۸۶). به هر حال منطقه تهران یکی از بهترین مناطق شناخته شده در کشور از نظر مطالعات پرندشناسی است (Trott 1947b, Scott, Meiklejohn M.F.M. 1948, 2007a و دینانی و بهروزی‌راد ۱۳۶۶) و ناحیه لتیان و لشگرک نیز مهمترین نقطه حلقه‌گذاری پرندگان در فعالیتهای واحد

از سوی دیگر اسکات ۲۶۶ گونه پرنده را برای این ناحیه گزارش کرده است که پس از پناهگاه حیات وحش میانکاله دارای بیشترین تعداد مشاهده پرندگان است (Evans 1994). وی در همین مقاله اذعان داشت که تهران بهترین منطقه شناخته شده در خصوص پرنده‌نگری در سراسر ایران محسوب می‌شود. به هر حال وی هنوز اطلاعات منتشرنشده‌ای در مورد پرندگان ایران و تهران دارد که بخشی از آن در مقاله حاضر استفاده شده است. متأسفانه بعد از انقلاب اسلامی، فعالیت‌های پرنده‌شناسی بسیار محدود بوده است. در دهه ۱۳۶۰ شمسی، دبانی و بهروزی-راد (۱۳۶۶) پرندگان پارک ملی خجیر و سرخه حصار را به مدت یکسال مورد بررسی قرار دادند. این محققان ۱۱۰ گونه پرنده را برای این دو منطقه معرفی کردند. همچنین در طی این بررسی تعداد ۸۸ قطعه پرنده از ۲۵ گونه زنده‌گیری و حلقه‌گذاری شدند. وضعیت هر گونه نیز از نظر زمان اقامتی مورد بحث قرار گرفت که ۶۹ درصد از آن‌ها مهاجر در فصول مختلف سال و ۳۱ درصد دیگر ساکن دائمی منطقه محسوب می‌شوند (دبانی و بهروزی-راد ۱۳۶۶). بیات و همکاران (۱۳۷۰) لیستی از پرندگان پارک ملی کویر و بهروزی-راد (۱۳۶۹) لیستی از پرندگان کل مناطق حفاظت شده سازمان حفاظت محیط زیست را ارائه کرده‌اند.

در دهه ۱۳۸۰ شمسی نیز مجدداً فعالیت‌های پرنده‌شناسی رو به فزونی گرفت. سپهرنیا (۱۳۷۹ و ۱۳۸۱) و سپهرنیا و بهروزی-راد (۱۳۸۰) به اهمیت و معرفی تالاب بندعلی‌خان پرداخت. همچنین درک اسکات به همراه تنی چند از کارشناسان داخلی و خارجی، فهرستی از پرندگان پارک ملی خجیر را که در بازدید خود در فوریه ۲۰۰۴ (بهمن ماه ۱۳۸۲) تهیه کرده بودند را در اختیار نگارندگان قرار دادند که ۳۴ گونه از پرندگان به همراه تعداد هر کدام در این مطلب ذکر شده است (اسکات و همکاران، گزارش چاپ نشده). وی اذعان نمود که در طی دهه ۱۹۷۰ که در ایران به سر برده است، به علت قرق بودن این منطقه برای شکار خاندان و نزدیکان سلطنتی، هرگز موفق به دیدار از این پارک نشده بود (مکاتبات شخصی با اسکات). خالقی زاده و صحتی ثابت نیز منطقه سد لتیان و ناحیه لشگرک را در طی مرداد ماه ۱۳۸۳ الی شهریور ۱۳۸۴ مورد تفحص قرار دادند و نتایج کار خود را با نتایج تحقیق قبلی (Scott 2007a)، از نقطه نظر گونه‌ها، تعداد پرندگان رویت شده و زیستگاه‌ها مقایسه نمودند. این دو ۱۱۴ گونه پرنده را در طی مدت مذکور شناسایی نمودند، اگرچه ۸ گونه جدید که تا به حال در این مکان مشاهده نشده بودند، برای اولین بار برای این منطقه ثبت گردیدند (Khaleghizadeh & Sehhatiasabet 2007). تحقیق قدوسی و همکاران در منطقه حفاظت شده ورجین اشاره کرد که طی سال‌های ۱۳۸۴-۸۶ در این منطقه انجام گرفت و طی آن ۱۰۱ گونه پرنده را برای این ناحیه بر شمرند و وضعیت هر پرنده را از نظر قوانین حفاظتی داخلی و بین‌المللی بررسی

مناطق آذربایجان، میانه، ورامین و تهران، گرمسار، ساوه، قم، کاشان، کردستان، لرستان، خوزستان، اصفهان و شیراز مورد بررسی قرار دادند (Schüz & Gelhoff 1967). نورتون از ۱۹ ژولای تا ۲۳ آگوست ۱۹۵۶، در بررسی پرندگان رشته کوه‌های البرز که عمدتاً مربوط به سواحل خزری بود، به مشاهدات خود در مناطق فیروزکوه، پلور، اطراف کوه دماوند، دره لار، رودخانه لار، برسنگ کوه و سفیدآب نیز اشاره کرد (Norton 1958). پاسبورگ هم در بررسی پرندگان شمال ایران، برخی از نواحی استان تهران شامل جاجرود، کرج، ناحیه تهران، رود شور، ورامین و رباط کریم را مورد بررسی قرار داد (Passburg 1959). برخلاف دهه ۱۹۶۰، مطالعات گسترده‌ای در دهه ۱۹۷۰ میلادی در منطقه تهران انجام شد. ارارد و اچکوپار در سال ۱۹۶۷، ضمن بررسی‌های پرنده‌شناسی در سراسر ایران، به مناطق تهران، ری، ورامین، کرج، رباط کریم و ساوه سفر کرده بودند (Érard & Etchécopar 1970). Etchécopar اشتورهان طی اقامت خود در موسسه تحقیقات گیاه‌پزشکی، لیستی از ۹۶ گونه پرنده مشاهده شده در سال ۱۳۷۲ را ارائه می‌دهد (Sturhan 1972). در اواخر دهه ۱۹۷۰، راجرز یکی از پرنده‌شناسان استرالیایی در ایراصن فعالیت‌های حلقه‌گذاری پرداخت ولی نتایج فالیتهای وی منتشر نشده‌اند، مگر یک مقاله جالب در مورد بیومتری صعوه ابروسفید *ocularis Prunella* در دره لار. (Rogers 2001) یک هیات چکسلواکی-ایرانی تعداد ۸۱ نمونه از ۳۰ گونه را در سال ۱۹۷۷ جمع‌آوری کردند که مطالعه آنان مناطق کهک (شمال کرج)، گچسر و زیاران را نیز شامل می‌شود. (Mlikovsky 2007) هفر در بحث بسیار جالب هیبریداسیون گونه‌های مختلف چکچک (*Oenanthe spp.*) و زردپره‌های سرسیاه (*Emberiza melanocephala*) و سرسرخ (*bruniceps Emberiza*) به نقاطی از استان تهران نیز به عنوان محل تلاقی برخی از گونه‌ها اشاره می‌کند. (Haffer 1977)

فعالیت‌ها و انتشارات در مورد پرندگان ایران در دهه ۱۹۷۰ مرهون هدایت‌ها و زحمات فراوان درک اسکات می‌باشد. وی در خلال ژوئن ۱۹۷۲ تا فوریه ۱۹۷۶ سد لتیان و ناحیه لشگرک را مورد بررسی قرار داد و نتیجه مشاهدات خود را به همراه نتایج دیگر پرنده‌شناسان از جمله: فرانسیس آرگایل و کن راجرز در مقاله‌ای به چاپ رسانید. (Scott 2007a) این مقاله از چند جهت حائز اهمیت ویژه است. پنج سال مشاهده و جمع‌آوری اطلاعات موجب گردید که مطالعه‌ای جامع در خصوص یکی از مناطق مهم پرندگان (IBA) ایران است، انجام بگیرد. وی همچنین به برنامه حلقه‌گذاری که توسط پرسنل سازمان محیط زیست، موزه طبیعی لندن و فرانسیس آرگایل انجام شد، اشاره می‌کند که در طی آن ۱۶۵ گونه از پرندگان در سال ۱۹۷۵ حلقه‌گذاری شدند. این برنامه حلقه‌گذاری یکی از مهمترین و جامع‌ترین برنامه‌های حلقه‌گذاری در این محدوده بوده است.

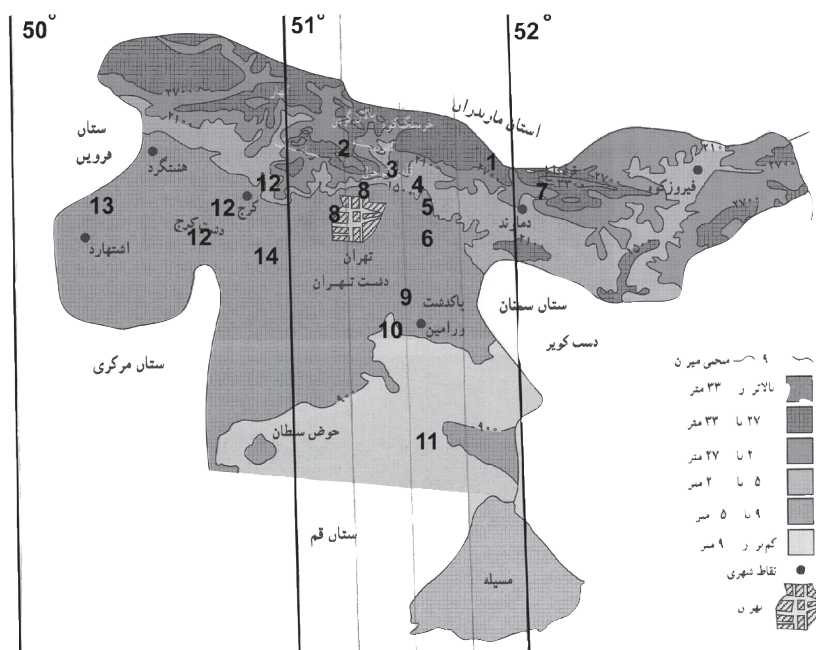

پرنندگان مهاجر و ۸۵ درصد مابقی مهاجر بودند (بختیاری و توحیدی فر ۱۳۸۶).

در طول دهه‌های گذشته، برخی از فعالیت‌ها به صورت فردی و گروهی و منظم یا نامنظم در حال انجام بوده است. یکی از مهم‌ترین این فعالیت‌ها، سرشماری نیمه زمستانه پرنندگان آبی زیر نظر سازمان حفاظت محیط زیست بوده است که آمارهای منتشرنشده‌ای از این استان مربوط به نواحی سد کرج، سد لتیان، رودخانه جاجرود، تالاب بندعلی‌خان و دریاچه ورامین موجود است. از دیگر فعالیت‌ها، پروژه‌های دانشجویی و همچنین گزارش‌های منتشرنشده مربوط به سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی است که معمولاً دسترسی به آن‌ها مشکل می‌باشد. به هر حال برخی از فعالیت‌ها در جهت معرفی پرنندگان استان نیز انجام شده است. معرفی نمونه‌های پرنندگان موجود در ۷ مجموعه و موزه واقع در شهرهای تهران و کرج یکی از آن‌ها بود. (Khaleghizadeh 2004a) همچنین بررسی پرنندگان فضای سبز ناحیه شهری اوین در شمال شهر تهران و لزوم توجه به فضاهای سبز شهری از دیدگاه پرنده‌شناسی یکی دیگر از آن‌ها بود (خالقی‌زاده ۱۳۸۲). محمدیان (۱۳۸۵) پرنندگان استان تهران را با توجه به زیستگاه‌های آن‌ها مورد بررسی قرار داد. وی پرنندگان دامنه‌ها و کوهپایه‌های تهران را در کتاب پرنندگان حومه تهران (محمدیان ۱۳۸۵)، پرنندگان مناطق کوهستانی را در

نمودند. همچنین تهدیدات بالقوه و بالفعل را برای این منطقه ذکر نمودند (Ghoddousi et al. 2007). ثبت یک گونه پرنده جدید برای ایران از استان تهران، از نتایج فعالیت‌های پرنده‌شناسی در این استان است. آقای اوسئی در تاریخ ۹ می ۲۰۰۷ یک قطعه قمری ناماکوآ را در حوالی کرج مشاهده نمود (Osaei & Jamadi 2008).

بختیاری و توحیدی فر مطالعه‌ای بر روی وضعیت پرنندگان حوزه آبخیز جاجرود و دماوند انجام دادند و با تلفیق داده‌های خود با مطالعه‌ای جداگانه که در فاصله سال‌های در سال ۱۳۷۸-۷۹ و همچنین ۱۳۸۲-۱۳۸۵ انجام گرفته بود، مشاهدات پرنندگان را در ۱۰ ایستگاه شامل: آهار، رودبار قصران، لواسان، جاجرود، خجیر، سرخه حصار، ماملو، دماوند، رودهن و دریاچه تار جمع‌بندی کردند. تنوع زیستگاهی در این مطالعه که شامل دریاچه، کوهستان، مناطق تپه ماهوری، باغات و اراضی کشاورزی، رودخانه، مرتع، نیزار و جنگل بوده، نسبت به سایر مناطق تحت مطالعه بیشتر بوده و این باعث گردیده که تنوع گونه‌ای آن نیز بالا باشد. کل ۱۷۳ گونه پرنده‌ای که طی این مطالعات و مطالعات قبلی توسط دیانی و بهروزی‌راد ۱۳۶۵، Khaleghizadeh & Sehhatisabet 2007، به همراه وضعیت اقامتی آنان اعم از زمستان‌گذر، جوجه‌آور، ساکن دائمی و مهاجر عبوری در این مطالعه آمده است که حدود ۱۵ درصد از این

شکل ۱- نقشه استان تهران و موقعیت ۱۵ منطقه پرنده‌نگری در این بررسی (همای صالحی و همکاران ۱۳۸۴). راهنمای اعداد: ۱- لار، ۲- ارتفاعات البرز، ۳- ورچین، ۴- لتیان و لشگرک، ۵- منطقه حفاظت شده جاجرود، ۶- پارک‌های ملی خجیر و سرخه‌حصار، ۷- دماوند، ۸- ناحیه تهران، ۹- تالاب قلعه‌نو، ۱۰- ناحیه ورامین، ۱۱- تالاب بندعلی‌خان و پارک ملی کویر، ۱۲- ناحیه کرج، ۱۳- قارپوزآباد، ۱۴- رباط کریم.

داشتند مشخص شده‌اند.

نتایج

در نتیجه این بررسی، طی ۰۵ سال گذشته ۷۳۳ گونه پرنده در استان تهران دیده شده است (۴۶/۳ درصد از کل ۴۲۵ گونه پرنده ایران). در بین ۵۱ منطقه شناسایی شده در این استان، لتیان و لشگرک بیشترین تنوع گونه‌ای (۰۸۲ گونه) را داشت. سپس مناطق شهر تهران و اطراف (۱۹۱ گونه)، جابرو (۲۸۱ گونه)، قلعه‌نو (۹۷۱ گونه) و پارک ملی کویر (۵۷۱ گونه) در رتبه دوم قرار داشتند (جدول ۲). از تعداد کل ۷۳۳ گونه، ۹۰۱ گونه نسبتاً فراوان و ۲۰۱ گونه فراوان و بقیه ۶۲۱ گونه دارای جمعیت کم بودند (شکل ۲). از لحاظ وضعیت نیز، بیشترین سهم مربوط به پرندگان مهاجر (۳۴۱ گونه) بود و سپس پرندگان زمستان‌گذران (۹۶ گونه)، پرندگان تابستان‌گذران (۷۵ گونه) و پرندگان بومی (۶۵ گونه) در رده بعدی قرار داشتند (شکل ۳).

حلقه‌گذاری یکی از فعالیت‌های مهم در دهه ۰۵۳۱ شمسی بود که عمدتاً در ناحیه لتیان و لشگرک و همچنین تالاب قلعه‌نو انجام می‌شد. اطلاعات حلقه‌گذاری ۲۷۷۳ قطعه از ۴۷ گونه از پرندگان به تفکیک در ۶ منطقه قلعه‌نو، لار، لشگرک، باغشاد خجیر، قلعهک و دشت کویر در جدول ۳ ارائه شده است. بیشترین تعداد پرنده در تالاب قلعه‌نو (۲۱۰۳ قطعه) حلقه‌گذاری شده است و ناحیه لشگرک نیز در رده دوم قرار داشت (۵۹۴ قطعه). از لحاظ گونه نیز، چلچله معمولی *acitsur odnuriH* دارای بیشترین حلقه‌گذاری بود (۹۷۲۲ قطعه) (جدول ۳).

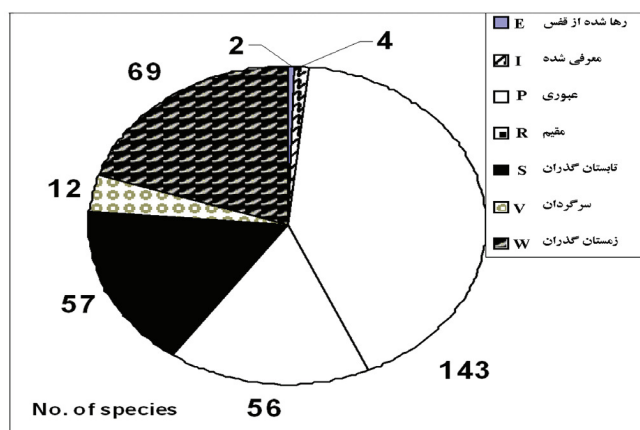
به علاوه لیست ۳۵ گونه از پرندگان کمیاب در دهه ۰۷۹۱ میلادی در جدول ۴ ارائه شده است که در این لیست ۹ گونه تنها یک‌بار مشاهده شده‌اند، ۸۲ گونه نیز دارای ثبت بین ۲ تا ۰۱ مشاهده هستند. در طول ۰۵ سال گذشته گزارش‌هایی از مشاهده برخی از گونه‌ها توسط پرندشناسان و علاقه‌مندان به پرندشناسی وجود دارد که با توجه به اینکه این گزارش‌ها دارای جزئیات کامل و دقیق نبودند، ثبت حضور آن‌ها مورد تأیید قرار نگرفته و تنها به عنوان گزارش مشکوک در نظر گرفته شده‌اند. جدول ۶ نام ۴۱ گونه مشکوک به حضور در استان تهران را

کتابی با همین عنوان (محمدیان ۱۳۸۶) و پرندگان دشت‌ها و بیابان‌های تهران را نیز با همین عنوان (محمدیان ۱۳۸۶) به چاپ رسانید. همچنین وی وضعیت حضور برخی از خانواده‌های راسته گنجشک‌سانان را در استان تهران بررسی نموده است (محمدیان ۱۳۸۴). منبع اصلی اطلاعات این محقق برگرفته از فهرست پرندگان ارائه شده از سوی دیانی و بهروزی‌راد (۱۳۶۶) برای پارک ملی خجیر و سرخه حصار بوده است (مکاتبات شخصی با ح. محمدیان). بختیاری و هاشمی (۱۳۸۷) نیز در یک کتابچه، به معرفی پرندگان تهران و حومه پرداختند.

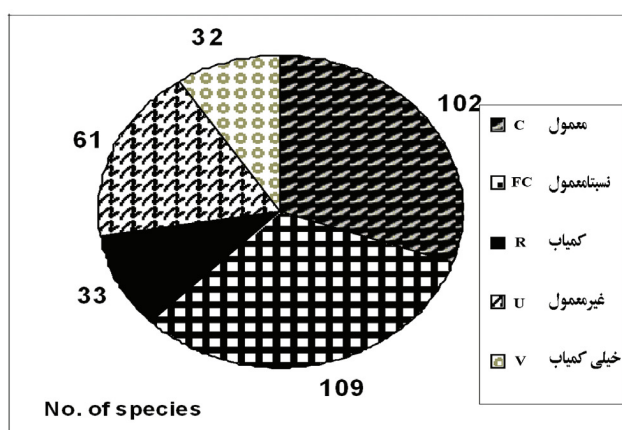
تحقیق حاضر به منظور گردآوری اطلاعات پراکنده موجود در رابطه با پرندشناسی در این نقطه از کشور صورت می‌گیرد. چاپ مطلبی در مورد پرندگان استان تهران می‌تواند مشوق خوبی برای بسیاری از پرندشناسان جوانی باشد که منابع مالی برای سفر به تمام نقاط این کشور وسیع را ندارند. دکتر اسکات با درک این مساله قبلاً چک لیست پرندگان استان تهران را مشتمل بر ۳۱۳ گونه مشاهده شده در فاصله سال‌های ۱۹۶۷-۱۹۷۸ را تهیه کرده بودند (د.ا. اسکات، اطلاعات منتشر نشده) که نتایج آن در جدول ۲ مقاله حاضر استفاده شده است.

روش بررسی

روش بررسی در این تحقیق شامل بررسی منابع موجود طی ۵۰ سال اخیر و مشاهدات پرندشناسی نویسندگان در دهه‌های گذشته، در محدوده استان تهران به وسیله دوربین دوچشمی ۱۰x۴۰ از نوع Baigish, Bushnell بوده و از دوربین عکاسی Canon مدل 350D به همراه لنز تله ۷۰-۳۰۰ میلی Sigma استفاده شده است. کل محدوده استان به ۱۴ منطقه که دارای مطالعات و بررسی‌های پرندشناسی بودند تقسیم‌بندی شد (شکل ۱). وضعیت گونه‌ها بر اساس توضیحات جدول ۱ مشخص شده‌اند. همچنین لیست گونه‌های کمیاب و لیست گونه‌های مشکوک به حضور در استان که دارای شواهد و مستندات ناکافی برای پذیرش بودند به طور جداگانه مشخص شده است و در نهایت گونه‌های پرندگانی که در زمره پرندگان در معرض خطر انقراض در لیست سرخ‌آی. یو.سی.ان. قرار

شکل ۳- نمودار تعداد گونه‌ها بر اساس وضعیت گونه‌های استان تهران.

شکل ۲- نمودار تعداد گونه‌ها براساس فراوانی جمعیت گونه‌های استان تهران.

جدول ۱- نحوه گروه بندی وضعیت و فراوانی پرندگان استان تهران که در جدول ۲ استفاده شده اند (برگرفته از اطلاعات منتشر نشده دا. اسکات).

وضعیت Status			فراوانی Frequency		
R= Resident مقیم	Present throughout the year and breeding in the area	سرتاسر سال در یک محل حضور دارد و جوجه آوری می کند.	C= Common معمول	Recorded in good numbers (e.g. in tens or more) daily or almost daily in the appropriate habitat and at the appropriate time of year	به تعداد مناسب (۱۰ یا بیشتر) به صورت روزانه یا تقریباً روزانه در زیستگاه و زمان مناسبی از سال دیده می شوند.
S= Summer visitor مهاجر تابستان گذران	A migrant that arrives in spring, breeds in the area, and departs in autumn	مهاجری که در بهار می رسد، جوجه آوری می کند و در پاییز مهاجرت می کند.	FC= Fairly common نسبتاً معمول	Recorded daily or almost daily in small numbers (1-10) in the appropriate habitat and at the appropriate time of year	به صورت روزانه یا تقریباً روزانه به تعداد کم (۱-۱۰) در زیستگاه مناسب سال دیده شده اند.
P= Passage migrant مهاجر عبوری	Birds that occur in Tehran Province on migration in spring and/or autumn on their way between breeding areas to the north and wintering areas to the south	پرندگانی که در زمان مهاجرت بین مناطق جوجه آوری در شمال و مناطق زمستان گذرانی در جنوب، در فصول بهار یا پاییز در استان تهران دیده می شوند.	U= Uncommon غیرمعمول	Recorded irregularly and usually only in very small numbers; not always found in the appropriate habitat at the appropriate time of year	به صورت نامنظم و معمولاً به تعداد کم ثبت شده اما همیشه در یک زیستگاه و در زمان مناسبی از سال دیده نشده اند.
W= Winter visitor زمستان گذران	Birds that arrive in Tehran province in autumn, remain throughout the winter (mid-December to mid-February), and depart again in spring	پرندگانی که در پاییز به استان تهران می رسند، در کل زمستان باقی می مانند و در بهار برمی گردند.	R= Rare کمیاب	One or two individuals (or groups) recorded on rare occasions and not every year, even in suitable habitat and at the most likely time of year	یک یا دو فرد (یا گروه) به صورت کمیاب ثبت شده ولی حتی در یک زیستگاه مناسب و زمان قابل هر سال دیده نشده اند.
V= Vagrant سرگردان	A species that occurs in Tehran Province only as a straggler, well outside its normal range.	پرندهای که خارج از گسترش پراکنش معمول خود و به صورت سرگردان در استان تهران دیده می شود.	V= Very rare خیلی کمیاب	Vagrants, recorded on only one or two occasions, usually well outside their normal range	سرگردان هایی که تنها یک یا دو بار و معمولاً خارج از گسترش پراکنش معمول خود دیده شده اند.
()	Brackets can be used to indicate secondary status, i.e. when the great bulk of the birds occurring in Tehran Province have one status but a small number of individuals have another. For example, a species in which the great majority of birds are passage migrants but a few individuals remain throughout the winter would have the status P (W).	پرانتزها برای وضعیت دوم استفاده می شوند. یعنی بیشتر افراد حاضر در استان دارای یک وضعیت هستند اما تعداد کمی از آنها وضعیت دیگری دارند. برای مثال، گونه ای که مهاجر عبوری است اما تعداد کمی از آنها در زمستان باقی می مانند وضعیت آن P(W) است.			

جدول ۲- چک لیست پرندگان مشاهده شده در استان تهران در ۵۰ سال گذشته.

Species	Lar	Oshun, Fasham (Rudbar-Ahar), High Alborz (Ilerud, Dizin, Asara)	Varji n	Las h & Lat	Jajerud	Kojir/ Sorkheh- Hesar	Tar, Damavan d, Rudehen	Tehran city	Ghale -Now	Band- Alikh an	Varami n	Kavi r	Karaj (+Amir -Abad)	Gharpuz- Abad (Ahmad- Abad)	Robot Karim	Othe r areas	Abun d ance	Status
Little Grebe <i>Tachybaptus ruficollis</i>	BH			BH		BT	BH	BH9 (Azadi lake)	BH S, S7b	BH			DOE		BH		U	P (S)
Great Crested Grebe <i>Podiceps cristatus</i>	BH			BH S7a, KS, DOE			BH	BH (Azadi Stadium lake)	T BH								FC	P (W, S)
Horned Grebe <i>Podiceps auritus</i>				KS													V	W
Black-necked Grebe <i>Podiceps nigricollis</i>				S7a, KS	T			BH Azadi lake	S								U	P
Great White Pelican <i>Pelecanus onocrotalus</i>													DOE				V	P
Great Cormorant <i>Phalacrocorax carbo</i>	M8, S			S7a, KS, DOE		BT BH	BH	M8 (Kan), T7b, BH9 (Eram Park, Azadi lake)	S, T		DOE		DOE				FC	P (W)
Little Egret <i>Egretta garzetta</i>				S7a, KS				K	S, T	DOE BH	BH	By	DOE, K	S		BH9	C	P
Grey Heron <i>Ardea cinerea</i>	T7A, T7b, M8, S BH	BH	BH G	S7a, KS, DOE, BH9	B, BT, DOE, BH9, Niazi	B, D, BT, BH	BH BT	E, St, Kh BH	S, T BH	Sp, T, DOE BH	T7b, DOE BH	By	DOE	S	S, E BH	BH9	C	WP
Purple Heron <i>Ardea purpurea</i>				S7a	B, T			T7b	S, T, E (Pasteur Inst.)						E		FC	P
Great Egret <i>Casmerodius albus</i>			G	S7a, KS, DOE, BH9	B, BT, DOE, BH9, Niazi	B, D, BT, BH9	BT BH	S BH	S, T BH	Sp, T, DOE BH	DOE	By	DOE	S	BH	BH9	C	WP
Cattle Egret <i>Bubulcus ibis</i>				S7a, KS	B				T	DOE	P, DOE			P (Ahmad)			U	P
Squacco Heron <i>Ardeola rallioides</i>				S7a					S, T							E (near Saveh)	C	P
Black-crowned Night Heron <i>Nycticorax nycticorax</i>			G	S7a	B, BT BH	B, D, BT BH		E, S	S BH						P, S		FC	P
Little Bittern <i>Ixobrychus minute</i>				S7a, KS, DOE	BH		BH	T7b BH	S	DOE	P, DOE	By			S	BH9	FC	SP

Species	Lar	High Alborz	Varj in	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkheh -Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale -Now	Band- Ali.	Vara min	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharp uz- Abad	Robot Karim	Other areas	Abu nd ance	Status
Great Bittern <i>Botaurus stellaris</i>				S7a	BT BH	D, BT				DOE	T7b, DOE					BH9	R	WP
Black Stork <i>Ciconia nigra</i>				S7a					S	DOE, T	P (a pair), DOE		DOE	P (Ahmad)			U	P
White Stork <i>Ciconia ciconia</i>								E (Rey)	S, T	DOE, T	P, E, DOE BH		DOE			Sc7a, E (S Saveh) BH	C	SP
Glossy Ibis <i>Plegadis falcinellus</i>				S7a	B				S		T7b (Fardis village)						U	P
Eurasian Spoonbill <i>Platalea leucorodia</i>									T	DOE BH							R	P
Greater Flamingo <i>Phoenicopterus ruber</i>				S7a				BH	T	DOE		By		P (Ahmad)		BH9	R	P
Mute Swan <i>Cygnus olor</i>										DOE				S			V	W
Whooper Swan <i>Cygnus cygnus</i>				DOE						DOE				P (Ahmad)			R	W
Greater White-fronted Goose <i>Anser albifrons</i>				DOE					T			By					V	W
Greylag Goose <i>Anser anser</i>	BH			DOE	DOE BH		BH		BH9	BH9, Sp, DOE	DOE BH	By BH		P		BH Sc7a	R	W
Ruddy Shelduck <i>Tadorna ferruginea</i>				S7a, DOE					S	Sp, DOE BH	DOE	By, S	DOE	S, P (Ahmad)			FC	P (R)
Common Shelduck <i>Tadorna tadorna</i>				S7a					S	Sp, DOE BH	DOE	By		S, P (Ahmad)		Sc7a	U	P
Eurasian Wigeon <i>Anas penelope</i>				S7a	BT BH	BT	BT		BH9	BH9, Sp, BH DOE		By		S	BH		C	P
Gadwall <i>Anas strepera</i>				S7a	B, BT, DOE BH	B, D, BT	BT		BH9	Sp, BH9	BH	By BH	S		BH		U	P
Common Teal <i>Anas crecca</i>	B, M8, C, S	S	Y	S7a, KS, DOE	B, BH BT, DOE, BH9, Niazi	B, D, BT	BT BH		S, T, BH	BH Sp, T, DOE	DOE, BH9	By, S	S, DOE	S, P (Ahmad)	S	Sc7a, BH9	FC	WP
Mallard <i>Anas platyrhynchos</i>	B, M8, C, T, S	BT	G	S7a, KS, DOE	B, BT, DOE, BH9, Niazi, S	B, D, BT	BT BH		BH S, T	Sp, T, DOE BH	DOE, BH9	By	DOE	S		BH9	C	WP
Northern Pintail <i>Anas acuta</i>	B			S7a, KS	B, BT BH	B, D, BT	BT		S, BH9, BH	DOE, BH9	DOE	By		S, P (Ahmad)	BH		FC	P
Garganey <i>Anas querquedula</i>				S7a, KS	DOE				S, T		DOE			S, P (Ahmad)	E, S	BH	C	P

Species	Lar	High Alborz	Varj in	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkheh -Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale -Now	Band- Ali.	Vara min	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharp uz- Abad	Robat Karim	Other areas	Abund ance	Status
Northern Shoveler <i>Anas clypeata</i>				S7a	B, BT BH	B, D, BT BH	BH BT		S, T BH	Sp, T, DOE	DOE	By	S	S, P (Ahmad)	S, E, T7b	BH	FC	P (W)
Marbled Teal <i>Marmaronetta angustirostris</i>				S7a													R	P
Red-crested Pochard <i>Netta rufina</i>									BH	DOE							V	W
Common Pochard <i>Aythya ferina</i>				S7a, DOE					BH	Sp, T, DOE	DOE	By	DOE		T7b BH	BH	U	P
Ferruginous Duck <i>Aythya nyroca</i>				DOE						DOE							R	P
Tufted Duck <i>Aythya fuligula</i>				S7a, DOE					S	Sp, T, DOE	DOE			S	S, P	BH	FC	P
Smew <i>Mergellus albellus</i>				S7a, DOE											P		R	W
Red-breasted Merganser <i>Mergus serrator</i>				S7a													V	P
Goosander <i>Mergus merganser</i>				S7a, DOE													U	W
Osprey <i>Pandion haliaetus</i>	T7A(1), T7b, M8, S			S7a	B	B, D		M8 (Kan)	T	DOE BH						BH	U	P
European Honey Buzzard <i>Pernis apivorus</i>				S7a				S									U	P
Red Kite <i>Milvus milvus</i>								St, S									V	V
Black Kite <i>Milvus migrans</i>	M8, T7A (many), T7b		Y	S7a	BT BH	B, D, BT BH	BT BH	St, M8, T7b (Ghulhak), S BH	S, T BH	T BH	BH9, BH	By BH			BH	Sc7a BH	C	P (R)
White-tailed Eagle <i>Haliaeetus albicilla</i>									T BH	BH T, DOE		By					V	P (W)
Lammergeier <i>Gypaetus barbatus</i>	B, N, M8, BH	BH BT, S	G	S7a	B, BT, S	BT BH		T7b (near Tehran), BH9 (N Tehran)		Sp		By, S	S				U	R
Egyptian Vulture <i>Neophron percnopterus</i>	N (Damavand & Haraz), S		G	S7a	B	B, D, BT BH	BH	St, T7b, S		Sp		By, S	S	S BH		Sc7a BH	FC	SP
Eurasian Griffon Vulture <i>Gyps fulvus</i>	N, T7A (c. 30), T7b, M8, S	S	G	S7a	S	BT BH		M8	S	Sp		By, BH9	S			Sc7a	C	R

Species	Lar	High Alborz	Varj in	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkheh -Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale -Now	Band- Ali.	Vara min	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharp uz- Abad	Robat Karim	Other areas	Abund ance	Status
Eurasian Black Vulture <i>Aegypius monachus</i>	N (S Polour), S			S7a		B BH		S	S			By	S (+Amir)				U	R
Short-toed Eagle <i>Circus gallicus</i>	B, T			S7a		BT BH			S			S	P	S		BH	U	P
Western Marsh Harrier <i>Circus aeruginosus</i>	BH			DOE	BH	BH		BH	S, T BH	T, DOE, BH9, BH	DOE, BH9	By BH			E, S BH	BH Sc7a	FC	P (W)
Hen Harrier <i>Circus cyaneus</i>			G	S7a	B				S	T	BH9	By, S BH				Sc7a BH	FC	WP
Pallid Harrier <i>Circus macrourus</i>	S	S		S7a	BT	BT	BT		S		BH	By, S		S		BH	FC	WP
Montagu's Harrier <i>Circus pygargus</i>	B	S							S								R	P
Shikra <i>Accipiter badius</i>								BH9									R	P
Levant Sparrowhawk <i>Accipiter brevipes</i>		S		S7a	B, BT	B, D	BT	BH	S								U	P
Eurasian Sparrowhawk <i>Accipiter nisus</i>	B, S	BT, S BH	Y BH	S7a, KS	BH B, BT, Niazi, S	BH B, D, BT	BT BH	St, Kh, T7b (Ghulhak), BH9, E, S	S BH	BH	BH	By, S	S, K		S	Sc7a BH	C	WP
Northern Goshawk <i>Accipiter gentilis</i>			G	S7a	B, BT	D	BT	BH				By	K		P	BH9	U	WP
Common Buzzard <i>Buteo buteo</i>	S		G	S7a, KS	B, BT	B, D, BT	BT	St, Kh, S BH	S		BH	S BH				Sc7a BH	FC	P
Long-legged Buzzard <i>Buteo rufinus</i>	M8 (B. ferox), C, T, S BH	S	G	S7a, KS	B, BT, Niazi	B, D, BT, BH	BT, K BH	St, T7b (Rey) BH	S, T	T BH	BH9	By, S	S (Amir)	S	S	BH	C	R
Rough-legged Buzzard <i>Buteo lagopus</i>									S			By					V	W
Lesser Spotted Eagle <i>Aquila pomarina</i>								E, S BH				By, S	Nielsen 1969				R	P
Greater Spotted Eagle <i>Aquila clanga</i>		S		S7a				BH							S		U	P
Steppe Eagle <i>Aquila nipalensis</i>			BH	S7a		BT BH		S BH	S BH	BH	BH	By, S BH			BH	BH	FC	P
Eastern Imperial Eagle <i>Aquila heliaca</i>				S7a	B	B, D BH		S	S	Sp		By, S		T	S	BH	U	WP
Golden Eagle <i>Aquila chrysaetos</i>	B, N (1 immature), BH M8, S	BH BT, S	BH G	S7a, KS	BH B, BT, Niazi, S	B, D, BT, RG BH	BT BH	St, M8 (Darakeh), BH9, S, BH		T BH	BH	By, S BH	M8, K, S	S	BH	Sc7a, BH	FC	R

Species	Lar	High Alborz	Varj n	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkkeh- Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale- Now	Band- Ali.	Varami n	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharpu z-Abad	Robot Karim	Other areas	Abun d ance	Status
Bonelli's Eagle <i>Hieraetus fasciatus</i>				S7a				E (15 km S Tehran), S				By					R	P
Lesser Kestrel <i>Falco naumanni</i>	B, S	S	G	S7a, KS	S	BT BH		St, K, T7b (Ghulhak), E BH	Sp			T	S			Sc7a, BH9	C	SP
Common Kestrel <i>Falco tinnunculus</i>	B, T7A, N, M8, C, T, S BH	BH BT, S	BH G	BH S7a, KS	BH B, BT, S	BH B, D, BT, T7b	BH BT, K	BH St, Kh, M8, T7b, S	S BH	T BH	BH	BH By, S	K, S	S	S BH	BH9, Sc7a, BH	C	R
Red-footed Falcon <i>Falco vespertinus</i>				S7a													V	P
Merlin <i>Falco columbarius</i>		S		S7a, KS				S BH	S			By, S		S		BH	FC	WP
Eurasian Hobby <i>Falco subbuteo</i>	N (Baresang, Lar), M8, S	S	G	S7a, KS	BT, S	B, D, BT	BT	St, Kh, M8, T7b (Ghulhak), E (Pasteur Inst.), S	S	BH	BH		S			BH9 (Rud-e Shur to Kavir-e Maranjab)	FC	SP
Lanner Falcon <i>Falco biarmicus</i>					B												V	W
Saker Falcon <i>Falco cherrug</i>			G	S7a	B, BT	B, D	BT	S BH	S	Sp		By, S		S		E (S Saveh)	U	WP (R)
Peregrine Falcon <i>Falco peregrinus</i>	B, S	BT	G	S7a, KS	BH	B, D	BT	BH9, S	S			By, S			S		U	WP
Barbary Falcon <i>Falco pelegrinoides</i>			G	S7a	B, BT	B, D, BT						By BH				BH	R	P
See-see Partridge <i>Ammoperdix griseogularis</i>			G	S7a	B, BT	B, D, BT	BT			BH		By, S, BH				Sc7a, BH9	FC	R
Caspian Snowcock <i>Tetrao gallus caspius</i>	B, N (Khare Sang kuh), C, S	S, BH9	G		S			BH9 (Tochal, Darabad)								Sc7a BH	FC	R
Chukar <i>Alectoris chukar</i>	M8 BH	BT, S	G BH	S7a, KS	B, BT, T7b, Niazi, S	B, D, BT, BH9, Niazi	BT, K BH	Kh, M8, T7b, BH9 (Suhanak), S				By, S	M8, S			Sc7a, BH	C	R
Common Quail <i>Coturnix coturnix</i>	B, T7A (2), T7b, R (1 ringed), RG, M8, S BH	S	Y	S7a	B, BT, S	B, D, BT	BT		S			By	K			Sc7a, BH9	FC	SP
Common Crane <i>Grus grus</i>										DOE	DOE	By, S					R	P
Water Rail <i>Rallus aquaticus</i>				S7a, DOE	BH	D			S, S7b	T, DOE BH	DOE				BH	BH	FC	WP

Species	Lar	High Alborz	Varjān	Lash & Lat	Jajerud	Kojir/Sorkheh-Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale-Now	Band- Ali.	Varamin	Kavir	Karaj (+Amir-Abad)	Gharpuz-Abad	Robat Karim	Other areas	Abundance	Status
Corncrake <i>Crex crex</i>				S7a				T7b, S							E, S		FC	P
Little Crane <i>Porzana parva</i>				S7a					RG, S								R	P
Baillon's Crane <i>Porzana pusilla</i>				S7a	B												R	P
Spotted Crane <i>Porzana porzana</i>				S7a, RG		B		S	S7b, S			By					C	P
Common Moorhen <i>Gallinula chloropus</i>				S7a					S, T S7b			By			S BH		FC	WP (R)
Eurasian Coot <i>Fulica atra</i>	BH			S7a, DOE	BT, DOE, BH9		BT BH	BH S	BH S, T	BH, T, DOE, BH9	DOE BH	BH	DOE	S, P (Ahmad)	S BH	BH	FC	WP (S)
Little Bustard <i>Tetrax tetrax</i>														T			V	P
Houbara Bustard <i>Chlamydotis undulata</i>										BH		By, s BH				Sc7a	U	S
Eurasian Oystercatcher <i>Haematopus ostralegus</i>				S7a													V	P
Black-winged Stilt <i>Himantopus himantopus</i>				S7a	T			BH9 (Chitgar)	S	DOE BH	S7b (Askerabad)	By		S, P (Ahmad), S7b		BH9 (Rud-e Shur), E (Saveh) BH	C	P
Pied Avocet <i>Recurvirostra avosetta</i>				S7a					S	DOE BH				S, P (Ahmad)	BH	BH Sc7a	U	P
Stone Curlew <i>Burhinus oedicnemus</i>									S			S		P (Ahmad)			R	P (S)
Cream-coloured Curser <i>Cursorius cursor</i>												By, S	S (Amir)	S		Sc7a	FC	PS
Collared Pratincole <i>Glareola pratincola</i>				S7a					S, RG, T		P			S, P (Ahmad)			FC	P
Black-winged Pratincole <i>Glareola nordmanni</i>									S						E, S		R	P
Common Ringed Plover <i>Charadrius hiaticula</i>				S7a				BH	S, T	Sp BH	BH			S, P (Ahmad)	BH	BH	FC	P
Little Ringed Plover <i>Charadrius dubius</i>	T7A (a chick), M8, T7b, C, T			S7a, KS, DOE	T				S, T					S	E, S	E (Saveh)	C	SP
Kentish Plover <i>Charadrius alexandrinus</i>	T7A, T7b			S7a					S					S7b, S	E, S	BH	C	P (W)

Species	Lar	High Alborz	Varj n	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkheh- Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale- Now	Band- Ali.	Varami n	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharpu z-Abad	Robot Karim	Other areas	Abun d ance	Status
Greater Sand Plover <i>Charadrius leschenaultii</i>				S7a					S				S (Amir)	S7b			U	P
Caspian Plover <i>Charadrius asiaticus</i>									S			S	S (Amir)				FC	P
Northern Lapwing <i>Vanellus vanellus</i>				S7a, DOE	BH			T7b BH	S	BH Sp, DOE	DOE BH		DOE	S, P (Ahmad), S7b		BH	C	WP
White-tailed Lapwing <i>Vanellus leucurus</i>				S7a					S, S7b, RG, T			By		P (Ahmad)			U	P (S)
Eurasian Woodcock <i>Scolopax rusticola</i>				S7a, DOE	B, BT, DOE, S	B, D		St, S, Kh, T7b (Ghulhak)								Sc7a	U	W
Great Snipe <i>Gallinago media</i>	B, S	S		S7a, RG									P	P (Ahmad)	P, E, S		FC	P
Common Snipe <i>Gallinago gallinago</i>	B, S		G	S7a, RG, DOE	T	BT			S, RG	T		By, S		S	S	Sc7a	C	WP
Jack Snipe <i>Lymnocyptes minimus</i>				S7a, KS, DOE					S	BH				P (Ahmad)			FC	P (W)
Black-tailed Godwit <i>Limosa limosa</i>				S7a					S						P, S		U	P (W)
Bar-tailed Godwit <i>Limosa lapponica</i>														P (Ahmad)			V	P
Eurasian Curlew <i>Numenius arquata</i>								St						P (Ahmad)			R	P
Whimbrel <i>Numenius phaeopus</i>				S7a										P (Ahmad)			R	P
Spotted Redshank <i>Tringa erythropus</i>				KS					S	DOE	DOE					E (S Saveh)	U	P
Common Redshank <i>Tringa totanus</i>		BH	Y	S7a, KS, DOE	BH9			St, BH9 (Chitgar) BH	S, RG BH		BH9		DOE	S		BH	FC	WP
Marsh Sandpiper <i>Tringa stagnatilis</i>				S7a					S, RG	Sp, DOE	DOE			S, P (Ahmad)	S		FC	P
Common Greenshank <i>Tringa nebularia</i>	B			S7a, DOE				St	S		DOE			S, P (Ahmad)	P	P (Rud-e Shur) BH	FC	P (W)
Green Sandpiper <i>Tringa ochropus</i>	B, T7A, N, M8, T7b, S	BT	Y	S7a, KS, DOE	BT, DOE, Niazi	B, D, BT	BT	St, BH9 (Chitgar)	S, RG	T, DOE			S (Amir)	S	E, S		C	WP

Species	Lar	High Alborz	Varjān	Lash & Lat	Jajerud	Kojir/Sorkheh-Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale-Now	Band-Ali	Varamin	Kavir	Karaj (+Amir-Abad)	Gharpuz-Abad	Robat Karim	Other areas	Abundance	Status
Wood Sandpiper <i>Tringa glareola</i>	B, S			S7a, RG	B				S, RG, T					S	E, S	E (Saveh)	C	P
Terek Sandpiper <i>Xenus cinereus</i>				S7a				St	S, RG, T		P						U	P
Common Sandpiper <i>Actitis hypoleucos</i>	M8, C, T, S	S		S7a, KS, DOE				S	S, RG, T				M8	S, P (Ahmad)	S	E (S Saveh)	C	SP (W)
Ruddy Turnstone <i>Arenaria interpres</i>				S7a					S, RG								R	P
Sanderling <i>Calidris alba</i>				S7a					T								R	P
Little Stint <i>Calidris minuta</i>				S7a, KS	T				S, RG, BH T	BH				S, P (Ahmad)			C	P
Temminck's Stint <i>Calidris temminckii</i>				S7a					S								FC	P
Dunlin <i>Calidris alpina</i>				S7a				St	S, T BH	BH				S, P (Ahmad)			FC	P (W)
Curlew Sandpiper <i>Calidris ferruginea</i>				S7a					S, RG, T					S, P (Ahmad)			C	P
Broad-billed Sandpiper <i>Limicola falcinellus</i>				S7a					S, T		P			P (Ahmad)			U	P
Ruff <i>Philomachus pugnax</i>				S7a					S, RG, T					S, P (Ahmad)		E (S Saveh) BH	C	P
Red-necked Phalarope <i>Phalaropus lobatus</i>				S7a				S, BH9 (Darabad)	S, T		P	By		P (Ahmad)	E, S	E (Saveh) BH	FC	P
Common Gull <i>Larus canus</i>				S7a, KS					S					S, P (Ahmad)	P		U	WP
Caspian Gull <i>Larus cachinnans</i>			G	S7a, KS					T BH								C	P
Lesser Black-backed Gull <i>Larus fuscus</i>				S7a													U	P
Great Black-headed Gull <i>Larus ichthyaeus</i>				S7a, KS, DOE					T BH	BH	DOE						FC	P
Black-headed Gull <i>Larus ridibundus</i>		BH	Y	S7a, KS	BH	B, D	BH	K BH9 (Eram, Mellat,)	S, T BH	BH	DOE BH	BH		S	BH	BH	C	WP
Slender-billed Gull <i>Larus genei</i>				S7a				BH9	S	DOE						BH	C	P
Little Gull <i>Larus minutus</i>				KS	B			BH			DOE						V	P

Species	Lar	High Alborz	Varjil n	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkheh- Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale- Now	Band- Ali.	Varami n	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharpu z-Abad	Robot Karim	Other areas	Abund ance	Status
Gull-billed Tern <i>Sterna nilotica</i>				S7a					T								U	P
Caspian Tern <i>Sterna caspia</i>				S7a					BH	BH							R	P
Sandwich Tern <i>Sterna sandvicensis</i>				S7a													FC	P
Common Tern <i>Sterna hirundo</i>				S7a				BH	S, T BH	BH	P						C	P
Little Tern <i>Sterna albifrons</i>				S7a					S, T		P						C	P
Whiskered Tern <i>Chlidonias hybrida</i>				S7a					S, RG, T							E (near Saveh)	C	P
White-winged Tern <i>Chlidonias leucopterus</i>				S7a					S, T					P (Ahmad)			FC	P
Black Tern <i>Chlidonias niger</i>				S7a													V	P
Pin-tailed Sandgrouse <i>Pterocles alchata</i>											BH	BH					V	V
Black-bellied Sandgrouse <i>Pterocles orientalis</i>								T7b, S		T	BH	By, S BH		S	S	Sc7a, E (40 km S Tehran)	FC	R
Crowned Sandgrouse <i>Pterocles coronatus</i>												By, S					FC	R
Rock Dove <i>Columba livia</i>	BH M8, S	BH BT, S	BH G	S7a, KS	B, BT BH, T7b, Niazi, S	BH B, D, BT	BH BT	St, S, Kh, M8, BH9	BH S, T		BH	By, S BH	M8, S, K	S	S BH	BH	C	R
Stock Dove <i>Columba oenas</i>				S7a, KS	B	B, D		BH9 (S & W Tehran)				By					U	WP
Common Wood Pigeon <i>Columba palumbus</i>	BH			S7a, KS	B, BT, S BH	B, D, BT BT	BT	M8 (Kan), BH9			BH	By	K		P	Sc7a BH	FC	WP
European Turtle Dove <i>Streptopelia turtur</i>	P (Foot of Damavand)	S	G	S7a	B, BT, S	B, D, BT, T7b		St, T7b (Chal-Harz)	S			By, S	M8, S				C	SP
Laughing Dove <i>Streptopelia senegalensis</i>	C	BT	G	S7a, KS	BT, S	BT, RG	BT	S, St, Kh, BH9	S, T		BH		S, K		BH		C	R
Red Turtle Dove <i>Streptopelia tranquebarica</i>								Darreh-Shoori et al. (2001)									V	Escaped
Eurasian Collared Dove <i>Streptopelia decaocto</i>				S7a		BH		S BH			BH					Sc7a, BH9, E (Tehran area)	FC	R
Namaqua Dove <i>Oena capensis</i>													Osaei & Jamadi (2008)				V	V

Species	Lar	High Alborz	Varj n	Lash & Lat	Jaer ud	Kojir/ Sorkheh- Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale- Now	Band- Ali.	Varami n	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharpu z-Abad	Robat Karim	Other areas	Abun d ance	Status
Alexandrine Parakeet <i>Psittacula eupatria</i>								S, Kh, BH9					K				C	R – introduced
Rose-ringed Parakeet <i>Psittacula krameri</i>		BT	G	KS	BT	D, BT, K	BT	S, K, BH9					K				C	R – introduced
Common Cuckoo <i>Cuculus canorus</i>	T7A (1 male), N, R (1 ringed), M8, T7b, T, S	S	G	S7a	B, BT, P, S BH	B, D, BT	BT	S, St, M8 (Darakeh), BH9 (N Tehran), E	S, T			By, S	S			BH	FC	SP
Barn Owl <i>Tyto alba</i>					BT		BT	Amini (pers)			Osaci (pers)					BH	U	R
European Scops Owl <i>Otus scops</i>	N (Ab-e Garm, Damavand)		G	S7a	B, BT, S	B, D	BT	S, St, M8, N (Ghulhak) BH			BH	By BH				Sc7a, BH9	C	SP
Eurasian Eagle Owl <i>Bubo bubo</i>	B, M8, S	BT	G	S7a, KS	B, BT	B, D, BT		T7b (Ghulhak) BH				By, S		P (Ahmad)		BH9 (N Tehran)	U	R
Little Owl <i>Athene noctua</i>	S		G	S7a	BT	B, D, BT, K	BT	S, St, M8, T7b (Ghulhak) BH	S	BH	BH	BH By, S		S		Sc7a, BH9, E (around Tehran)	FC	R
Tawny Owl <i>Strix aluco</i>				KS									P				R	R
Long-eared Owl <i>Asio otus</i>	B, R (16 ringed), S		Y					BH					P, Kh (pers primay feather)		P		U	WP
Short-eared Owl <i>Asio flammeus</i>					B				S			By		S			U	W
European Nightjar <i>Caprimulgus europaeus</i>	S		G	S7a		BT BH		S, P, BH9 (Chitgar)	RG			By, S	K			BH	FC	P (S)
Egyptian Nightjar <i>Caprimulgus aegyptius</i>									S								U	P
Alpine Swift <i>Tachymarptis melba</i>	B, M8, K, S BH	BT, S		S7a, KS	BT, S BH	D, BT	BT BH	S, St, M8 (Pas-Qaleh, Kan) BH	S				S, K				C	SP
Common Swift <i>Apus apus</i>	B, M8, S BH	BH	BH G	S7a, KS	BH BT	BH BT	BH BT	S, St, Kh, M8, BH9, E T	BH S,	BH	BH	BH By	S, M8, K, S (Amir)		S BH	Sc7a	C	SP
Common Kingfisher <i>Alcedo atthis</i>		BT	G	S7a, RG, KS	BT, S	BT	BT	S, BH9, BH (Park-e Shar!)	S, RG BH						E, S	P (Rud-e Shur), BH9	FC	P
Blue-cheeked Bee-eater <i>Merops persicus</i>				S7a	P			St	S			By, S					FC	P (S)

Species	Lar	High Alborz	Varjil n	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkkeh- Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale- Now	Band- Ali.	Varami n	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharpu z-Abad	Robot Karim	Other areas	Abund ance	Status
European Bee-eater <i>Merops apiaster</i>		BT	G	S7a, KS	B, BT, S BH	B, D, BT BH	BT	S, St, Kh, M8, T7b, E BH	S, T BH	BH	BH	By BH	K		S BH	BH9	C	SP
European Roller <i>Coracias garrulous</i>	B, N, M8, S		G	S7a, KS	BT, S	B, D, BT	BT	S, St, M8, T7b BH	S, T BH		BH	By BH	S, K		S BH	Sc7a, BH9	C	SP
Eurasian Hoopoe <i>Upupa epops</i>	N, T7A, T7b BH	BH	G	S7a, KS	B, BT, S BH	B, D, BT BH	BT BH	S, St, Kh, M8, T7b (Ghulhak) BH	S, T		BH	By, S BH	S, K, S (Amir)		S BH	Sc7a, BH9	C	SP
Eurasian Wryneck <i>Jynx torquilla</i>	B, R (9 ringed), RG, S			S7a		BT		S, St, E (N Tehran & Pasteur Inst.) BH				By, S			P	BH9 (N Tehran)	FC	P
Syrian Woodpecker <i>Dendrocopos syriacus</i>	BH	BT BH	G BH	S7a, RG, KS	B, BT, Niaz, S BH	B, D, BT, Niaz BH	BT, BH9	S, St, Kh, M8, T7b (Ghulhak), E BH			BH		S, K			Sc7a	C	R
Greater Hoopoe Lark <i>Alaemon alaudipes</i>						BT					BH	By, S					FC	R
Desert Lark <i>Ammomanes deserti</i>												By, S BH				P (Qom salt lake)	C	R
Bar-tailed Lark <i>Ammomanes cincturus</i>						BH						By, S	P		P	P (Qom salt lake)	FC	R
Calandra Lark <i>Melanocorypha calandra</i>			Y	S7a	BT		BT		S, T		BH	By	S (Amir)	S	S		FC	RW
Bimaculated Lark <i>Melanocorypha bimaculata</i>											BH						V	P
White-winged Lark <i>Melanocorypha leucoptera</i>													S (Rud-e Shur)				V	V
Greater Short-toed Lark <i>Calandrella brachydactyla</i> (formerly <i>C. cinerea</i>)		S	G	S7a		BT			S			By, S					FC	P
Lesser Short-toed Lark <i>Calandrella rufescens</i>				S7a					S			By, S	S (Amir)	S			C	R
Crested Lark <i>Galerida cristata</i>	T7b		G	S7a, KS	BT, S	B, D, BT	BT	S, St, M8, T7b (Ghulhak) BH	S, T	T	BH	S BH	K, S (Amir)	S	S	Sc7a, BH9	C	R
Wood Lark <i>Lullula arborea</i>				S7a	B			S									U	WP
Eurasian Skylark <i>Alauda arvensis</i>	B, N, R (3 ringed), RG, S	S	G	S7a, KS	BT	B, D, BT	BT	St	S	I	BH	By, S		S		E (near Saveh) BH	C	WP

Species	Lar	High Alborz	Varjān	Lash & Lat	Jaferud	Kojir/Sorkheh-Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale-Now	Band-Ali	Varamin	Kavir	Karaj (+Amir-Abad)	Gharpuz-Abad	Robat Karim	Other areas	Abundance	Status
Oriental Skylark <i>Alauda gulgula</i>												S					V	V
Horned Lark <i>Eremophila alpestris</i>	B, M8, N, T7A, T7b, C, K, S	S	G	S7a, KS	B, BT, T7b		BT	S, St				By				Sc7a,	C	RW
Sand Martin <i>Riparia riparia</i>	S		G	S7a, KS				S BH	S, RG, T			By, S				Sc7a	C	P
Eurasian Crag Martin <i>Hirundo rupestris</i>	B, T7A (some), M8, T7b, C, T, S	S, K	G	S7a, KS	S			S, BH9 (Darabad, Darakeh), E BH				By	S, M8				C	SP
Pale Crag Martin <i>Hirundo obsoleta</i>												S					FC	S
Barn Swallow <i>Hirundo rustica</i>	B, M8, RG, S	S BH	G	S7a, RG, KS	BT, S	BT	BT	S, St, Kh, M8 BH	S, RG, T	Sp BH	BH	By, S BH	K, S (Amir)	S	S BH	Sc7a, BH9	C	SP
Common House Martin <i>Delichon urbicum</i>	B, M8, S		G	S7a, KS	S			S, St, M8 (Pas-Qaleh), BH9 (Eram), E	S								FC	SP
White Wagtail <i>Motacilla alba</i>	N, B, R (1 ringed), M8 (<i>M.a. persica</i>), S	BT, S BH	G BH	S7a, KS	B, BT, S BH	B, D, BT BH	BT BH	S, St, Kh, T7b (Ghulhak) BH	S, RG, BH T	T BH	BH	By, S	P (<i>M.a. personatta</i>), K, S, S (Amir)	S	S, P (<i>M.a. personatta</i>) BH	Sc7a, BH9	C	RP
Citrine Wagtail <i>Motacilla citreola</i>	B, S			S7a					S, T							BH	U	P
Yellow Wagtail <i>Motacilla flava</i>	B, T7A (several), R (1 ringed), RG, M8 (<i>M.f. feldegg</i>), T7b, S	S	Y	S7a				S, St	S, RG, T			By, S				Sc7a	C	P (S)
Grey Wagtail <i>Motacilla cinerea</i>	B, S	BT, S BH, M17	BH	S7a	B, BT, P, S BH	B, D, BT	BT	S, St, K, M8 (Pas-Qaleh), BH9 (N Tehran)	T	BH			S			Sc7a	FC	RW
Tawny Pipit <i>Anthus campestris</i>	B, R (9 Ringed), S	S		S7a	B, S						P	By, S	P				FC	SP
Tree Pipit <i>Anthus trivialis</i>	B, R (12 ringed), RG, S	S		S7a, RG	B, S			St, E, S	S			By, S					C	P (S)
Meadow Pipit <i>Anthus pratensis</i>	B, T7A (1), M8, T7b, S	S		S7a	S			St, E, S	S			S		S	P, E, S	Sc7a	C	WP
Red-throated Pipit <i>Anthus cervinus</i>	S			S7a	B						P				P		FC	P
Water Pipit <i>Anthus spinoletta</i>	N (Sefid-Ab), B, S	S		S7a, KS	B, BT	B, D		BH9 (Chitgar)	S, T	T	P	By		S	E, S		C	WP (S)
Long-billed Pipit <i>Anthus similis</i> (<i>A. sordidus decaptus</i>)	T7A (1 nest), M8, T7b															P	V	V

Species	Lar	High Alborz	Varj n	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkkeh- Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale- Now	Band- Ali.	Varami n	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharpu z-Abad	Robat Karim	Other areas	Abun d ance	Status
White-eared Bulbul <i>Pycnonotus leucotis</i>		BT	G	KS	B, BT	B, D, BT, Niazi	BT	Kh, BH9, E (Rey), S					K				FC	R - introduced
Red-backed Shrike <i>Lanius collurio</i>	B, T7A (1 male), T7b, R (12 ringed), RG, S	S	Y	S7a, RG, KS	B, BT, S	B, D, BT, T7b, BH		St, Kh, BH9 (Darabad, Darakeh, Darband, Tochal, Jamshidiyeh)	S, RG			S	M8, S				C	P
Isabelline Shrike <i>Lanius isabellinus</i>	R (1 ringed)		T	S7a		BH		BH	T			By, S				BH	FC	P
Lesser Grey Shrike <i>Lanius minor</i>	B, R (1 ringed), S		Y	S7a	B, BT	B, D, BT	BT	Kh, M8 BH	S			By, S	M8, E, S			BH	FC	P
Great Grey/ Southern Grey Shrike <i>Lanius excubitor/meridionalis</i>	B		G	S7a	B, P, BT, S	B,	BT	Kh	S			By, S	K	S	S	BH9	FC	WP
Woodchat Shrike <i>Lanius senator</i>			Y	S7a		B, D											U	P
Masked Shrike <i>Lanius nubicus</i>				S7a	BH							S					R	P
Bohemian Waxwing <i>Bombycilla garrulus</i>												Mansoor					R	W
White-throated Dipper <i>Cinclus cinclus</i>	N, T7b, S	BT, S BH, M17	G	S7a, KS	B, BT, S BH	B, D, BT	BT	S, T7b (Ghulhak, Kan) BH					M8, S			BH9	FC	R
Winter Wren <i>Troglodytes troglodytes</i>	B			S7a, RG, KS	S			S, St, Kh, T7b BH					T				FC	W
Alpine Accentor <i>Prunella collaris</i>		S	G	S7a	BT, S			S									FC	RW
Radde's Accentor <i>Prunella ocularis</i>	N (Sefid- Ab), B, R (96 ringed), C (breed.), S	S	G	S7a	B, S	B, D, BT				T		By, S			S		FC	SW
Black-throated Accentor <i>Prunella atrogularis</i>													RA				V	V
Dunnock <i>Prunella modularis</i>				S7a, KS	B, S	B, D, Niazi		S, St BH				By, S	S		P, S		FC	W
European Robin <i>Erithacus rubecula</i>			Y	S7a, KS	B, BT, S	B, D, BT, Niazi		S, St, Kh, T7b (Chal- Harz) BH	S	T			S			Se7a, BH9	FC	WP
Thrush Nightingale <i>Luscinia luscinia</i>	B, R (9 ringed), RG, S			S7a, RG		K		St				By, S					FC	P

Species	Lar	High Alborz	Varjān	Lash & Lat	Jajerud	Kojir/Sorkheh-Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale-Now	Band-Ali	Varamin	Kavir	Karaj (+Amir-Abad)	Gharpuz-Abad	Robat Karim	Other areas	Abundance	Status
Common Nightingale <i>Luscinia megarhynchos</i>			G	S7a, RG, KS	B, BT, S	B, D, BT	BT	S, St, Kh, M8, T7b, BH9 (Jamshidiyeh)					S, K			Sc7a	C	SP
Bluethroat <i>Luscinia svecica</i>	B, T7A (2 ads & 3 juv.), R (3 ringed), M8, T7b, RG, C (breed.), T, S			S7a				St	S, RG	T		By			P, S		FC	P (S, W)
White-throated Robin <i>Irania gutturalis</i>	R (2 ringed), RG, M8, S		G		B, S	B, D, BT		S					S				FC	SP
Rufous-tailed Scrub-Robin <i>Cercotrichas galactotes</i>				S7a	BT	B, D			S, T			By, S		S	S	Sc7a	C	SP
Eversmann's Redstart <i>Phoenicurus erythronota</i>	T7b, S			S7a	B, S	Niazi, T7b		St						S			FC	WP
Black Redstart <i>Phoenicurus ochruros</i>	B, N, M7 (breeds), M8, R (4 ringed), RG, S BH	S	G	S7a, KS	B, S	B, D, BT		S, St, BH9 (N Tehran)				By, S	M8, S				C	SWP
Common Redstart <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	B, N, T7A, M7, R (16 ringed), RG, BH C, S	S	G	S7a, RG, KS	B, BT, S	B, D, BT		S, St, Kh, M8, E BH	S			By, S	S		E, S	Sc7a, E (Qazvin)	C	P
Whinchat <i>Saxicola rubetra</i>	T7A (2 m & 3 juv.), M8, T7b, C, S	S		S7a	B			St	RG							BH9	FC	P
Common/Siberian Stonechat <i>Saxicola torquata /maura</i>	B BH		Y	S7a	BT, S	B, D, BT	BT	St BH	S			By, S			E, S	BH	FC	WP
Pied Bushchat <i>Saxicola caprata</i>																BH	V	P
Hooded Wheatear <i>Oenanthe monacha</i>					B							By, S					U	R
Hume's Wheatear <i>Oenanthe alboniger</i>												By, S					FC	R
Northern Wheatear <i>Oenanthe oenanthe</i>	B, N, M8, T7A, T7b, C (breed.), K, S BH	BT, S	G BH	S7a	B, BT, S	B, D, BT	BT	S, St, E				By, S		S	E, S	P (Ab Ali),	C	SP
Mourning Wheatear <i>Oenanthe lugens</i>												By, S			E, S		U	S

Species	Lar	High Alborz	Varjil n	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkheh- Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale- Now	Band- Ali.	Varami n	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharpu z-Abad	Robot Karim	Other areas	Abund ance	Status
Finsch's Wheatear <i>Oenanthe finschii</i>			G	S7a, KS	B, T7b	B, D, BT		BH				By, S	S, S (Amir)	S			FC	WP (S)
Pied Wheatear <i>Oenanthe pleschanka</i>	B, S		G	S7a	B, S	B, D, BT		S, St BH	S			By			E, S	BH	FC	P
Black-eared Wheatear <i>Oenanthe hispanica</i>	S	S	G	S7a, KS	BT, P, S	BT	BT	S, BH9 (Darabad, Tochal, Suhanak, Jamshidiyeh), E				By, S	S			BH	C	SP
Red-tailed Wheatear <i>Oenanthe xanthopyrmyna</i>	B, M8 (<i>O.x. chrysopigia</i>), T7b (<i>chrysopigia</i>), C, S	BT, S	G	S7a	BT, P, S	BT, Niazi	BT	S BH				By, S	P, S, K			BH	C	S (W)
Desert Wheatear <i>Oenanthe deserti</i>	B, S	S		S7a	B	B, D		S				By, S BH			P, E, S	P (Rud-e Shur, Qom salt lake) BH	FC	P
Isabelline Wheatear <i>Oenanthe isabellina</i>	M8, B, C, S		G	S7a, KS		BT		St, M8, BH9S (Tello road, Suhanak, Chitgar)	S		BH	By, S	S (Amir)		E	Sc7a BH	C	SP
Rufous-tailed Rock Thrush <i>Monticola saxatilis</i>	B, T7A (several), M8, T7b, C (breed.), K, S	BT, S	G	S7a	BT, S		BT	S, BH9 (N Tehran)								N	FC	SP
Blue Rock Thrush <i>Monticola solitarius</i>	N (Sefid-Ab), M8, S BH		G BH	S7a	S	BT	BH	S, M8 (Kan, Darakeh, Pas-Qaleh), BH9 (Darabad, Darakeh, Tochal, Jamshidiyeh)					M8, S			E (20 km N Tehran)	FC	SP
Ring Ouzel <i>Turdus torquatus</i>	S	S	Y	S7a, RG	B	B		St BH				By, S	P				U	WP
Common Blackbird <i>Turdus merula</i>			G	S7a, RG, KS	S BH	D, BT, Niazi BH		S, St, Kh, E, M8, T7b (Gholhak), RG (Gholhak) BH			BH		K			Sc7a, BH9	FC	RW
Dark-throated Thrush <i>Turdus ruficollis</i>	B, S			S7a, RG	B, S	B, D, BT, T7b, Niazi		S, St, Kh, T7b (Gholhak), RG (Gholhak), BH9 (Deh Vanak, N Tehran)	S			By, S	K				FC	WP
Fieldfare <i>Turdus pilaris</i>	S			S7a, KS	B	B, D		St, BH9 (Qitariyeh)	S			By, S			P		C	WP
Redwing <i>Turdus iliacus</i>				S7a, KS	S			St, Kh, BH9 (Qitariyeh)				By, S					FC	WP

Species	Lar	High Alborz	Varjān	Lash & Lat	Jaferud	Kojir/Sorkheh-Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale-Now	Band-Ali	Varamin	Kavir	Karaj (+Amir-Abad)	Gharpuz-Abad	Robot Karim	Other areas	Abundance	Status
Song Thrush <i>Turdus philomelos</i>				S7a, RG, KS	B, BT, S	B, D		S, St, K, E, T7b (Ghulhak), BH9 (Park-e Shahr, Qitariyeh)				By			P, S	Sc7a	C	WP
Mistle Thrush <i>Turdus viscivorus</i>	S		Y	S7a, KS	B	B, D		St BH				By, S					U	W
Bearded Reedling <i>Panurus biarmicus</i>									S								V	V
Goldcrest <i>Regulus regulus</i>			Y	S7a	B, S	B, D, Th (pers, 2 ind.), Niazi, T7b (<i>Regulus ignicapillus</i>)		Kh, BH9								Sc7a	U	W
Scrub Warbler <i>Scotocerca inquieta</i>			G		BT	Niazi						By, S					FC	R
Cetti's Warbler <i>Cettia cetti</i>	N, R (70 ringed), RG, S	S	G	S7a, RG	B, BT, S	B, D, BT	BT	St	S				M8, S			BH	C	S
Common Grasshopper Warbler <i>Locustella naevia</i>				S7a													U	P
Savi's Warbler <i>Locustella luscinioides</i>				S7a													FC	P
Moustached Warbler <i>Acrocephalus melanopogon</i>			Y	S7a					S, RG, T	T	P	RG			S	P (Rud-e Shur)	FC	RP
Sedge Warbler <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>		S		S7a, KS				St	S	Sp	P						FC	P
European Reed Warbler <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	R (3 ringed), RG, S	M17		S7a, RG, KS	B, BT	B, D	BT		S, RG	Sp	P	S			S		FC	SP
Blyth's Reed Warbler <i>Acrocephalus dumetorum</i>	R (1 ringed), S			S7a													R	P
Marsh Warbler <i>Acrocephalus palustris</i>		M17															R	P
Great Reed Warbler <i>Acrocephalus arundinaceus</i>				S7a, RG					S, RG, T	Sp	P	By	S			Sc7a	FC	SP
Booted Warbler <i>Hippolais caligata</i>				S7a	S												U	P

Species	Lar	High Alborz	Varj n	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkkeh- Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale- Now	Band- Ali.	Varami n	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharpu z-Abad	Robot Karim	Other areas	Abun d ance	Status
Eastern Olivaceous Warbler <i>Hippolais pallida (elaieca)</i>	B, M8, S	S		S7a, RG, KS	BT, S	B, D, BT		S, St, Kh, M8, BH9 (Darabad, Darakeh, Darband, Tochal)	S				S, K	S			C	SP
Upcher's Warbler <i>Hippolais languida</i>		BT		S7a, RG	B, BT	B, D, BT	BT	S							S		FC	P (S)
Icterine Warbler <i>Hippolais icterina</i>				S7a, RG													U	P
Willow Warbler <i>Phylloscopus trochilus</i>	R (34 ringed, RG), S	S		S7a, RG, KS	B	B, D		St, E, S	S, RG			By, RG, S			E, S		C	P
Common Chiffchaff <i>Phylloscopus collybita</i>	B, R (161 ringed), RG, S	S		S7a, R G, KS	B, BT, Niazi, S	B, D, Niazi	BT	S, St, K, BH9, E	S, RG			By, S	S		E, S	Sc7a	C	WP
Plain Leaf Warbler <i>Phylloscopus neglectus</i>	BH	S	G BH	S				BH9, S					S				FC	S
Wood Warbler <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	B, R (1 ringed), RG, S			S7a				S									R	P
Yellow-browed Warbler <i>Phylloscopus inornatus</i>				S7a													V	V
Greenish Warbler <i>Phylloscopus trochiloides</i>	B			S7a													V	P
Bright Green Warbler <i>Phylloscopus (trochiloides) nitidus</i>	R (34 ringed), RG, S		G	S7a				S, BH									FC	P
Blackcap <i>Sylvia atricapilla</i>	B, R (4 ringed), RG	S		S7a, RG, KS	B	B, D, BT		S, St, M8 (Pas-Qaleh), BH9 (Qitariyeh), E	S			By, S	S		E, S		C	P
Garden Warbler <i>Sylvia borin</i>	R (10 ringed), RG, S			S7a, RG, KS	B, BT	B, D		S, St	RG								FC	P
Common Whitethroat <i>Sylvia communis</i>	N, M8, R (96 ringed), RG, S	S		S7a, KS	B, S	B, D		S, St, BH9 (Darabad, Darakeh, Darband, Tochal)	S, RG			By, S	M8, S, K				C	SP
Lesser Whitethroat <i>Sylvia curruca</i>	B, S			S7a, KS	S			S, St, BH9 (Darabad, Darakeh, Darband, Tochal)				By, S					FC	P

Species	Lar	High Alborz	Varjān	Lash & Lat	Jajerud	Kojir/Sorkheh-Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale-Now	Band-Ali	Varamin	Kavir	Karaj (+Amir-Abad)	Gharpuz-Abad	Robat Karim	Other areas	Abundance	Status
Desert Lesser Whitethroat <i>Sylvia (curruca.) minula</i>	R (3 ringed), RG, S			S7a	B							BH					R	P
Hume's Lesser Whitethroat <i>Sylvia (curruca) althaea</i>								S									R	P
Asian Desert Warbler <i>Sylvia nana</i>				S7a	B							S					U	P
Barred Warbler <i>Sylvia nisoria</i>	R (4 ringed), RG, S			S7a								By, S			E, S		U	P
Eastern Orphean Warbler <i>Sylvia crassirostris</i>	B		G	S7a	B, BT	B, D, BT	BT								S		U	P
Ménéties's Warbler <i>Sylvia mystacea</i>				S7a		BT		E, S				By, S			E, S		FC	P
Spotted Flycatcher <i>Muscicapa striata</i>	B, R (9 ringed), RG, S	S BH	G	S7a, RG, KS	B, BT, S	B, D, BT, T7b		S, St, Kh, M8, BH9, E	S			By, S	M8, S			Sc7a BH	C	SP
European Pied Flycatcher <i>Ficedula hypoleuca</i>				S7a, RG, KS	B	B, D		St, T7b (Ghulhak & Chal-Harz)									U	P
Semi-collared Flycatcher <i>Ficedula semitorquata</i>	R (1 ringed), RG			S7a, RG	S			S, BH9 (Qitariyeh, Jamshidiyeh), E (Tehran & Pasteur Inst.)	S			S					C	SP
Red-breasted Flycatcher <i>Ficedula parva</i>	B, R (8 ringed), RG, S		G	S7a, RG, KS	B, S	B, D		St, E, S BH				By, S				BH9	C	P
Eurasian Penduline Tit <i>Remiz pendulinus</i>									T			S			E, S		R	W
Sombre/Caspian Tit Parus lugubris/hyrcanus								S									V	V
Coal Tit <i>Parus ater</i>				S7a		B, D											V	V
Great Tit <i>Parus major</i>		BT	G	S7a, RG, KS	BT, S	B, D, BT, Niazi	BT	S, E, St, Kh, M8, T7b, BH9					S, K	S			C	R
Blue Tit <i>Parus caeruleus</i>			G	S7a	B, BT	BT	BT	S, BH9 (Qitariyeh, Jamshidiyeh)									U	W
Western Rock Nuthatch <i>Sitta neumayer</i>	B, T7A (S. rupicola), T7b, S	BT, S	G	S7a	BT, S	B, D, BT	BT BH	M8 (Kan valley), BH9 (N Tehran)					S				FC	R

Species	Lar	High Alborz	Varjil	Lash & Lat	Jajerud	Kojir/Sorkheh-Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale-Now	Band-Ali.	Varamin	Kavir	Karaj (+Amir-Abad)	Gharpuz-Abad	Robot Karim	Other areas	Abundance	Status
Eastern Rock Nuthatch <i>Sitta tephronota</i>	C (breed.)	BT	G	S7a	BT, S	B, D, BT, Niazi	BH	BH9 (N Tehran)				By	S, K				FC	R
Wallcreeper <i>Tichodroma muraria</i>	B, S	S		S7a, KS				BH9 (N Tehran)				S				BH	U	R
Yellowhammer <i>Emberiza citrinella</i>	B, T7A, M7, T7b, S	S		S7a, RG, KS	B, S	B, D, BT, Niazi BH	BH	S, St, E, K, T7b (Ghulhak) BH			BH	By, S			BH	Sc7a	C	WP
Pine Bunting <i>Emberiza leucocephalos</i>				S7a, KS	S	Niazi		K									FC	W
Rock Bunting <i>Emberiza cia</i>	N, B, S, M7, M8, BH	BT, BH	SG BH	S7a, KS	B, BT, S	B, D, BT, Niazi BH	BH	S, BH9 (Darabad, Darakeh, Darband, Tochal)				By, RG, S				E (20 km N Tehran)	C	RW
Grey-necked Bunting <i>Emberiza buchanani</i>	M7, M8, C, S	S	G	S7a	S			St, BH9 (Darabad, Darakeh, Darband, Tochal)									C	SP
Ortolan Bunting <i>Emberiza hortulana</i>	N (Sefid-Ab), M7, M8, T7b, S	S		S7a	P	T7b		St	RG			By, S	P, E				FC	SP
Rustic Bunting <i>Emberiza rustica</i>				S7a										P (Ahmad)		P (Rud-e Sur)	V	P
Black-headed Bunting <i>Emberiza melanocephala</i>	M7, M8, C, S, M17	S	G	S7a, KS	BT, S	B, D, BT, T7b	BT	St, Kh, E, BH	S, RG		BH	BH	M8, E, S			Sc7a, BH9	C	SP
Red-headed Bunting <i>Emberiza bruniceps</i>			G														V	V
Common Reed Bunting <i>Emberiza schoeniclus</i>				S7a, KS		B, D			S	T					E, S	Sc7a	FC	WP
Corn Bunting <i>Miliaria calandra</i>	M7, M8		G	S7a	B, S	B, D, BT		St, Kh, E, S	S			By				BH9	C	RW
Common Chaffinch <i>Fringilla coelebs</i>	B, S	BT		S7a, KS	B, BT, S BH	B, D, BT, Niazi	BT	S, St, Kh, T7b (Ghulhak), BH9, E BH	S			By, RG, S				Sc7a	C	WP
Brambling <i>Fringilla montifringilla</i>	B		G	S7a, KS	B	B, D, BH, Niazi		S, St, E, Kh, T7b (Ghulhak), BH9 (Qitariyeh, Jamshidiyeh)				By, S				Sc7a	C	WP

Species	Lar	High Alborz	Varj	Lash & Lat	Jajer	Kojir/ Sorkheh-Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale-Now	Band- Ali.	Varamin	Kavir	Karaj (+Amir-Abad)	Gharpuz-Abad	Robat Karim	Other areas	Abundance	Status
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	B, (M8, S, T7b)	S	G	S7a, KS	B	BT BH	BT	S, St, M8 (Darakeh), BH9 (N Tehran)				BH, S	S				R	BP (W)
Hume's Lesser Whitethroat <i>Sylvia (curruca) althaea</i>								S									R	P
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	B, S	S		S7a, KS	B	BT		S, E, T7b (Ghulhak), BH9 (Darabad,				S	K				EC	WP
Barred Warbler <i>Sylvia nisoria</i>	R (4 ringed), RG, S			S7a				Darakeh, Darband, Tochal)				By, S			E, S		U	P
Eastern Orphean Warbler <i>Sylvia curruca</i>	B		G	S7a	B, BT	B, D, BT	BT								S		U	P
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	B			S7a, KS		BH		Kh, E, S, T7b				By, S					FC	WP
Ménétries's Warbler <i>Sylvia mystacea</i>				S7a		BT		(Ghulhak) BH				By, S			E, S		FC	P
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	B, S (9 ringed), RG, S	S BH	G	S7a, KS	B, BT	B, D, BH	BT	S, T7b, M8, BH9	S			By, S	S, K	S		S, T7b, BH9	E	RW
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	B, T, S	BT, S	G	S7a, KS	BT	B, D	BT	R, T7b (Ghulhak & Chal-Harz)						S			EC	SW
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	N, M8, B, T7A (2 pairs), T7b, C, T, S	S	G	S7a, KS	BT, S	BT BH	BT	St, Kh, BH9 (Darabad, Darakeh, Darband,	S			By, S	S			S, T7a	C	RW
Semi-collared Flycatcher <i>Ficedula</i>	R (1 ringed), RG			S7a, RG	S			S, BH9 (Qitariyeh, Jamshidiyeh	S			S					C	SP
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	B, T7A, T7b, C (breed.), T, S	S	G	S7a, KS	S			J, E (Tehran & Pasteur Inst.)				By					FC	SP
Red-breasted Flycatcher <i>Ficedula</i>	B, R (8 ringed), RG, S		G	S7a, RG, KS	B, S	B, D		St, E, S BH				By, S				BH9	C	P
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>												S BH			S		U	R
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>									T			S			E, S		R	W
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	B, S	S										By, S					U	SW
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>							S										V	V
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	B			KS		BH			S			By, S BH					U	W (R)
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	N	S BH		S7a, RG	B, S	B, D, BH9		E, S, Kh, BH9 (Jamshidiyeh, Naavari, M8, T7b, BH9	S			By, S	E, S				C	P (S)
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	M8, T7A & T7b (common), R (33	BT	G	S7a, RG, KS	BT, S	B, D, BT, Niazi	BT	S, E, St, Kh, BH9					S, K	S			C	R
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	ringed), RG, T, S		G	S7a	B, BT	BT	BT	S, BH9 (Qitariyeh, Jamshidiyeh									U	W
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>				S7a, KS	S	Niazi BH		S, Kh, T7b (Ghulhak)				K				BH9	FC	WP
Lesser Greenfinch <i>Sylvia curruca</i>	B, T7A (S. rupicola), T7b, S	BT, S	G	S7a	BT, S	B, D, BT	BT BH	M8 (Kan valley), BH9 (N Tehran)					S				FC	R

Species	Lar	High Alborz	Varj n	Lash & Lat	Jajer ud	Kojir/ Sorkheh- Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale- Now	Band- Ali.	Varami n	Kavir	Karaj (+Amir- Abad)	Gharpu z-Abad	Robat Karim	Other areas	Abun d ance	Status
Red Avadavat <i>Amandava amandava</i>				S7a				S									R	Escapes
House Sparrow <i>Passer domesticus</i>	M8, B, T, S	BT, S	G	S7a, RG, KS	B, BT, S	B, D, BT, Niazi	BT	S, St, Kh, M8, T7b (Ghulhak), BH9	S, RG, T			By, S	S, K	S	S	Sc7a,	C	R
Spanish Sparrow <i>Passer hispaniolensis</i>			G	S7a				BH	S	T BH		By	Kh (pers in Meshkin- Dasht)		S	P (Rud-e Shur) BH	U	WP
Eurasian Tree Sparrow <i>Passer montanus</i>				S7a	B, BT, S	B, D, BT	BT	E, S, St, Kh, BH9		BH	BH	S	K				C	R
Rock Sparrow <i>Petronia petronia</i>	B, M8, (a young at nest), T7A (a male), T7b, K, S	BT, S BH, MI7	G	S7a	S		BT BH	S, BH9 (Tochal)				By					C	R (W)
Pale Rockfinch <i>Carpospiza brachydactyla</i>				S7a								By, S					U	S
White-winged Snowfinch <i>Montifringilla nivalis</i>	N, M8, T7A (flocks of +20), T7b, C, S	BT, S BH	G	S7a	BT		BT	S					S				FC	R
Rose-coloured Starling <i>Sturnus roseus</i>	M8, S	S	G	S7a		T7b (Sorkhe- Hesar)							M8, P, S	S, P (Ahmad)	P, S	BH	C	P
Common Starling <i>Sturnus vulgaris</i>	B, M8, S			S7a, RG, KS	B, BT	B, D, BT	BT	S, St, Kh, T7b (Ghulhak), BH9	S, T	T	P	By	P, K, S (Amir)	S	T7b	Sc7a	C	RW
Common Mina <i>Acridotheres tristis</i>			G	KS	BT	BT		Kh, BH9 (Qitariyeh, Niavaran, Jamshidiyeh)					K				U	R - introduced
Eurasian Golden Oriole <i>Oriolus oriolus</i>	B, R (5 ringed), RG, S		G	S7a, RG, KS	B, BT, S	B, D, BT		S, St, T7b (Ghulhak) BH					S			BH9	C	SP
Common Magpie <i>Pica pica</i>	B, R (3 ringed), S	BT, S	G	S7a, KS	B, BT, S	B, D, BT, Niazi, BH9	BT, K	S, St, Kh, M8, BH9	S, T	T		By, S	S, K, S (Amir)	S		Sc7a	C	R
Red-billed Chough <i>Pyrrhocorax pyrrhocorax</i>	M8, B, N, T7b, BH C, K, T, S	BT, S BH	G	S7a, KS	BT, Niazi, S BH		BT, K	S, St, BH9 (N Tehran)				By, S	S, M8, Sc7b			E (SW Qom)	C	R

Species	Lar	High Alborz	Varjān	Lash & Lat	Jajerud	Kojir/Sorkheh-Hesar	Tar, Damav., Rudeh.	Tehran city	Ghale-Now	Band-Ali.	Varamin	Kavir	Karaj (+Amir-Abad)	Gharpuz-Abad	Robat Karim	Other areas	Abundance	Status
Alpine Chough <i>Pyrrhocorax graculus</i>	N, S BH	BT, S	G	S7a	BT, S			E, S				By	S				FC	R
Western Jackdaw <i>Corvus monedula</i>	S			S7a, KS	S			BH				S	S				C	R (W)
Rook <i>Corvus frugilegus</i>		BT	G	S7a, KS	B, BT, S	B, D, BT	BT	S, St, Kh, M8, T7b, BH9	S, T			By, S	M8, K	S		Sc7a, BH9	C	RW
Hooded Crow <i>Corvus (corone) cornix</i>	M8, K, S	BT, S	G	S7a, KS	B, BT, S	B, D, BT	BT	S, St, Kh, M8, T7b, BH9	S, T			By, S	S, K	S		Sc7a	C	R
Common Raven <i>Corvus corax</i>	B, M8, T7A (many), S	BT, S	G	S7a	B, BT, S	B, D		S, St, K, T7b				By, S	S, S (Amir)		E, S	BH9, E (Saveh)	C	R
TOTAL	151	102	122	280	182	153	91	191	179	86	85	175	120	89	99	---		

جدول ۳- آمار پرندگان حلقه‌گذاری شده در استان تهران در دهه ۱۹۷۰ میلادی.

Species	Flooded Field at Galenow, & Galenow Brickpits, Tehran 35°29'N 51°34'E	Lar Valley, 30km W, NW POLOUR	Lashgarak	Bagh-e Shad- Khojir NP, 35°36'45", 51°43'45"	Gulhak, Tehran	Dasht-e Kavir	TOTAL
Golden Eagle	0	0	0	5 (2003)	0	0	5
Quail	0	1	0	0	0	0	1
Little Crane	1	0	0	0	0	0	1
Spotted Crane	0	0	2	0	0	0	2
Collared Pratincole	1	0	0	0	0	0	1
White-tailed Plover	6	0	0	0	0	0	6
Great Snipe	0	0	1	0	0	0	1
Common Snipe	11	0	3	0	0	0	14
Redshank	1	0	0	0	0	0	1
Marsh Sandpiper	37	0	0	0	0	0	37
Wood Sandpiper	170	0	1	0	0	0	171
Green Sandpiper	24	0	0	0	0	0	24
Terek Sandpiper	2	0	0	0	0	0	2
Common Sandpiper	25	0	0	0	0	0	25
Turnstone	3	0	0	0	0	0	3
Little Stint	20	0	0	0	0	0	20
Curlew Sandpiper	4	0	0	0	0	0	4
Ruff	111	0	0	0	0	0	111
Whiskered Tern	8	0	0	0	0	0	8
Laughing Dove	0	0	0	1 (Pardisan 2000)	0	0	1
Nightjar	1	0	0	0	0	0	1
Kingfisher	5	0	1	0	0	0	6
Wryneck	0	5	0	0	0	0	5
Syrian Woodpecker	0	0	7	0	0	0	7
Skylark	0	2	0	0	0	0	2
Swallow	2,276	2	1	0	0	0	2,279
Sand Martin	244	0	0	0	0	0	244

Species	Flooded Field at Galenow, & Galenow Brickpits, Tehran 35°29'N 51°34'E	Lar Valley, 30km W, NW POLOUR	Lashgarak	Bagh-e Shad- Khojir NP, 35°36'45", 51°43'45"	Gulhak, Tehran	Dasht-e Kavir	TOTAL
White Wagtail	1	0	0	0	0	0	1
Yellow Wagtail	27	1	0	0	0	0	28
Tree Pipit	0	4	4	0	0	0	8
Red-backed Shrike	2	10	7	0	0	0	19
Lesser Grey Shrike	0	6	0	0	0	0	6
Wren	0	0	1	0	0	0	1
Radde's Accentor	0	85	0	0	0	0	85
Thrush Nightingale	0	6	2	0	0	0	8
Nightingale	0	0	11	0	0	0	11
Bluethroat	1	3	0	0	0	0	4
White-throat Robin	0	2	0	0	0	0	2
Black Redstart	0	4	0	0	0	0	4
Redstart	0	12	9	0	0	0	21
Whinchat	6	0	0	0	0	0	6
Ring Ouzel	0	0	1	0	0	0	1
Blackbird	0	0	4	0	2	0	6
Black-throated Thrush	0	0	2	0	2	0	4
Song Thrush	0	0	10	0	0	0	10
Cetti's Warbler	0	56	37	0	0	0	93
Moustached Warbler	1	0	0	0	0	1	2
Reed warbler	2	2	4	0	0	0	8
Great Reed Warbler	8	0	4	0	0	0	12
Olivaceous Warbler	0	0	54	0	0	0	54
Upcher's Warbler	0	0	2	0	0	0	2
Icterine Warbler	0	0	1	0	0	0	1
Willow Warbler	1	32	6	0	0	2	41
Wood Warbler	0	1	0	0	0	0	1
Green Warbler	0	13	0	0	0	0	13
Chiffchaff	1	102	5	0	0	1	109

Species	Flooded Field at Galenow, & Galenow Brickpits, Tehran 35°29'N 51°34'E	Lar Valley, 30km W, NW POLOUR	Lashgarak	Bagh-e Shad- Khojir NP, 35°36'45", 51°43'45"	Gulhak, Tehran	Dasht-e Kavir	TOTAL
Blackcap	0	4	11	0	0	0	15
Garden Warbler	1	8	5	0	0	0	14
Whitethroat	1	86	0	0	0	0	87
Desert Lesser Whitethroat	0	3	0	0	0	0	3
Barred Warbler	0	1	0	0	0	0	1
Spotted Flycatcher	0	9	5	0	0	0	14
Red-breasted Flycatcher	0	4	1	0	0	0	5
Pied Flycatcher	0	0	6	0	0	0	6
Collared Flycatcher	0	1	6	0	0	0	7
Great Tit	0	0	17	0	0	0	17
Yellowhammer	0	0	2	0	0	0	2
Rock Bunting	0	0	0	0	0	2	2
Ortolan Bunting	1	0	0	0	0	0	1
Black-headed Bunting	8	0	0	0	0	0	8
Common Rosefinch	0	25	8	0	0	0	33
House Sparrow	1	0	1	0	0	0	2
Golden Oriole	0	5	6	0	0	0	11
Starling	0	0	1	0	0	0	1
TOTAL	3012	495	249	6	4	6	3772

جدول ۴- نام گونه و تعداد ثبت ۵۳ گونه از پرندگان کمیاب در دهه ۱۹۷۰ میلادی (کمتر از ۲۰ رکورد).

Species	No. of records	Species	No. of records	Species	No. of records
Eurasian Bittern <i>Botaurus stellaris</i>	6	Jack Snipe <i>Lymnocyrtes minimus</i> : Excluding Lashgarak, 1972-76 (48 records)	1	Hooded Wheatear <i>Oenanthe monacha</i>	13
Red-breasted Merganser <i>Mergus serrator</i>	1	Broad-billed Sandpiper <i>Limicola falcinellus</i>	11	Ring Ouzel <i>Turdus torquatus</i>	15
Goosander <i>Mergus merganser</i>	8	Black Tern <i>Chlidonias niger</i>	2	Mistle Thrush <i>Turdus viscivorus</i>	6
European Honey Buzzard <i>Pernis apivorus</i>	4	Crowned Sandgrouse <i>Pterocles coronatus</i>	18	Goldcrest <i>Regulus regulus</i>	12
Montagu's Harrier <i>Circus pygargus</i>	2	Alexandrine Parakeet <i>Psittacula eupatria</i>	4	Grasshopper Warbler <i>Locustella naevia</i>	12
Shikra <i>Accipiter badius</i>	1	Rose-ringed Parakeet <i>Psittacula krameri</i> : Excluding Tehran city and suburbs, where a common resident	1	Savi's Warbler <i>Locustella luscinioides</i>	15
Levant Sparrowhawk <i>Accipiter brevipes</i>	5	European Scops Owl <i>Otus scops</i> : Excluding Lashgarak, 1972-76 (31 records)	6	Sedge Warbler <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	19
Northern Goshawk <i>Accipiter gentilis</i>	16	Eurasian Eagle Owl <i>Bubo bubo</i>	6	Blyth's Reed Warbler <i>Acrocephalus dumetorum</i>	3
Rough-legged Buzzard <i>Buteo lagopus</i>	1	Short-eared Owl <i>Asio flammeus</i>	4	Icterine Warbler <i>Hippolais icterina</i>	6
Lesser Spotted Eagle <i>Aquila pomarina</i>	2	Egyptian Nightjar <i>Caprimulgus aegyptius</i>	4	Garden Warbler <i>Sylvia borin</i> : Excluding Lashgarak, 1972-76 (27 records)	6
Bonelli's Eagle <i>Hieraetus fasciatus</i>	2	Wood Lark <i>Lullula arborea</i>	8	Hume's Lesser Whitethroat <i>Sylvia althaea</i>	1
Barbary Falcon <i>Falco pelegrinoides</i>	3	Oriental Skylark <i>Alauda gulgula</i>	1	Barred Warbler <i>Sylvia nisoria</i>	10
Caspian Snowcock <i>Tetraogallus caspius</i>	19	Masked Shrike <i>Lanius nubicus</i>	8	Semi-collared Flycatcher <i>Ficedula semitorquata</i> : Excluding Lashgarak, 1972-76 (52 records)	17
Baillon's Crake <i>Porzana pusilla</i>	10	Alpine Accentor <i>Prunella collaris</i>	12	Coal Tit <i>Parus ater</i>	1
Spotted Crake <i>Porzana porzana</i> : excluding Lashgarak, 1972-76 (56 records)	6	Thrush Nightingale <i>Luscinia luscinia</i>	20	Mongolian Finch <i>Rhodopechys mongolica</i>	8
Purple Swamphen <i>Porphyrio porphyrio</i>	1	White-throated Robin <i>Irania gutturalis</i>	7	Hawfinch <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	15
Caspian Plover <i>Charadrius asiaticus</i>	7	Eversmann's Redstart <i>Phoenicurus erythronota</i>	13	Twite <i>Carduelis flavirostris</i>	14
Great Snipe <i>Gallinago media</i> : Excluding Lashgarak, 1972-76 (54 records)	6	Whinchat <i>Saxicola rubetra</i> : Excluding Lashgarak, 1972-76 (18 records)	3		

جدول ۵- نام ۱۴ گونه حذف شده از چک لیست پرندگان استان تهران که شواهد کافی برای اثبات حضور آن‌ها وجود نداشت.

Striated Heron <i>Butorides striatus</i>	Middle Spotted Woodpecker <i>Dendrocopos medius</i>
Bean Goose <i>Anser fabalis</i>	Guldenstadt's Redstart <i>Phoenicurus erythrogaster</i>
Lesser White-fronted Goose <i>Anser erythropus</i>	Fan-tailed Cisticola <i>Cisticola juncidis</i>
Greater Scaup <i>Aythya marila</i>	Graceful Prinia <i>Prinia gracilis</i>
Booted Eagle <i>Hieraaetus pennatus</i>	Clamorous Reed Warbler <i>Acrocephalus stentoreus</i>
Grey Partridge <i>Perdix perdix</i>	Eurasian Nuthatch <i>Sitta europea</i>
Pacific Golden Plover <i>Pluvialis (dominica) fulva</i>	Eurasian Treecreeper <i>Certhia familiaris</i>

بحث

تنوع پرندگان

به نظر می‌رسد که به خاطر زمان کوتاه در بررسی‌های انجام گرفته باشد و شامل اواسط بهار تا تابستان و همچنین اوایل پاییز است و در سایر فصول سال دسترسی به آن به علت وجود برف فراوان، بسیار مشکل است. سد لتیان و ناحیه لشگرک نیز در زمره مناطق مهم پرندگان ایران است و در این تحقیق دارای بالاترین تنوع گونه‌ای بود و به علت قرارگیری در جنوب رشته کوه البرز و تنوع زیستگاهی، برای پرندگان گرفتار در سرمای کوهستان‌های البرز، بهترین گزینه به همراه پارک‌های ملی خجیر و سرخه حصار محسوب می‌شود. پارک‌های ملی خجیر و سرخه حصار جمعاً دارای حدود ۲۰ هزار هکتار مساحت بوده و در زمره قدیمی‌ترین مناطق تحت حفاظت در ایران هستند. تنوع بالای مشاهده شده در این ناحیه می‌تواند به علت مدت طولانی مطالعه، امنیت نسبی زیستگاه به علت حفاظت، تنوع زیستگاه‌ها درون منطقه و وسعت بالای آن باشد. منطقه حفاظت شده ورجین وسعتی در حدود ۲۹ هزار هکتار داشته و زیستگاهی مناسب جهت پرندگان نواحی کوهستانی در منطقه است. نزدیکی ورجین به منطقه حفاظت شده البرز مرکزی باعث یکپارچگی این ناحیه شده است (Ghoddousi et al. 2007). سد لتیان و ناحیه لشگرک دارای بالاترین تنوع گونه‌ای در بین چند منطقه دیگر بوده است اما به صورت حیرت‌انگیزی فاقد گونه‌های بومی است. بدین ترتیب که ۶۴ درصد از گونه‌های این منطقه منحصر به مهاجرین عبوری، ۱۱ درصد پرندگان زاد آور و ۲۵ درصد مابقی در زمره پرندگان زمستان‌گذران، اتفاقی و غیره بودند (Khaleghizadeh & Sehhatasabet 2007) که دلیل احتمالی آن قرار گرفتن در مسیر مهاجرت اصلی پرندگان باشد که از سیبری به ایران وارد می‌شوند (Scott 2007a). بررسی بیولوژی و اکولوژی پرندگان یکی از نقاط مبهم در مورد

تنوع زیستگاه‌های موجود در استان تهران (و البرز) با وجود رودخانه‌های جابرو، دماوند، کرج، شور و سدهای لار، لتیان، کرج و طالقان با آب دائمی و همچنین کشتزارهای مختلف و تنوع گیاهی و نیز درختچه‌ها و درختان، شرایط زیستی منحصر به فردی را به وجود آورد که پرندگان را به خود جلب و شرایط زیستی مناسبی را برای انواع پرندگان بومی و مهاجر فراهم کرده است. و به لحاظ اعمال مقررات خاص خود و به دلیل قرارگیری در مسیر مهاجرت پرندگان مهاجر می‌توان انتظار داشت که دارای تنوع بالایی از پرندگان باشد. پراکنش فعلی برخی از گونه‌ها نیز قابل توجه و بررسی است. گونه نوک‌لاکی *Amandava amandava* (رها شده از قفس) که در دهه ۱۹۷۰ در منطقه سد لتیان دیده شده بود (Scott 2007a) در هیچ یک از مطالعات دیگر دیده نشده است. پرندگانی نظیر مینا *Psittacula tristis*، طوطی طوق صورتی *krameri* و بلبل خرما *Pycnonotus leucotis* که در مطالعات سال‌های دهه ۱۹۴۰ تا ۱۹۷۰ در این منطقه دیده نشده بودند، هم اکنون به صورت وسیعی در این ناحیه زندگی کرده و جوجه‌آوری دارند (بختیاری و توحیدی فر ۱۳۸۶). این پرندگان گونه‌هایی هستند که توسط انسان رهاسازی شده و یا از قفس فرار کرده و هم‌اکنون به صورت وحشی در این ناحیه زیست می‌کنند (منصوری ۱۳۸۶).

در مورد تنوع گونه‌ای مناطق مورد بررسی، منطقه لار در زمره مناطق مهم پرندگان ایران بوده اما در این مطالعه دارای پایین‌ترین تنوع در میان سایر مناطق بوده و علت تنوع کم آن

پرنندگان استان تهران است. یکی از مطالعات انجام شده در بین زمینه، درمورد طوطی بزرگ هندی (*Psittacula eupa-*tria بود (Khaleghizadeh 2004b, Khaleghizadeh & Sehhtisabet 2006). به علاوه مطالعات پرندشناسی حتی در مورد گونه‌های فراوان نیز بسیار انگشت‌شمار است. از بررسی‌های محدود انجام شده می‌توان به حلقه‌گذاری آنقوت سسک گلوسفید (*Sylvia communis* (خاتمی ۱۳۶۸)، ننولوژی پرستوی معمولی (*Apus apus* (Khaleghiza-deh 2005)، پرستوی کوهی (*Tachymarptis melba* (Khaleghizadeh 2007b)) و زنبورخوار معمولی (*Me-rops apiaster* (Khaleghizadeh 2007a)) و همچنین بررسی محتویات غذایی دلیجه معمولی (*Falco tinnunculus* (Khaleghizadeh & Javidkar 2006))، دلیجه کوچک (Khaleghizadeh & Javidkar 2007)، چکاوک کاکلی (*Galerida cristata* (Khaleghizadeh et al. 2005)) و کلاغ سیاه (*Corvus frugilegus* (خالقی‌زاده ۱۳۸۵)) اشاره کرد.

تهدیدات

مهمترین تهدیدات در مناطق طبیعی استان تهران شامل جدایی مناطق، تخریب زیستگاه‌ها، شکار غیرمجاز، چرای دام، و احداث جاده و شهرک هستند. در مورد پارک ملی لار، به نظر می‌رسد که اصلی‌ترین تهدید برای این منطقه چرای مفرط دائم و حضور بیش از اندازه گردشگران باشد (م. توحیدی فر، مشاهدات شخصی). طرح احداث جاده دسترسی پلور به لواسانات نیز از تهدیدات بالقوه برای این ناحیه است که در دست مطالعه و امکان‌سنجی است. در مورد لشگرک و لتیان، حدود ۵۷ درصد از پرندگانی که در دهه ۱۹۷۰ میلادی دیده شده بودند، در مطالعه اخیر توسط خالقی‌زاده و صحتی ثابت مشاهده نشدند (Khaleghizadeh & Sehhtisabet 2007) که بخشی از آن مربوط به تخریب زیستگاه‌های مناسب برای پرندگان در طی این مدت است. اسکات در دهه ۱۹۷۰ پیشنهاد تاسیس یک پناهگاه پرندگان (Bird Sanctuary) برای این منطقه نمود که مورد موافقت رئیس وقت سازمان محیط زیست قرار گرفت اما به علت کندی پیگیری‌های اداری هرگز اجرایی نشد (Scott 2007a) و پس از انقلاب نیز کاملاً فراموش شد. برداشت شن ازبستر رودخانه جاجرود و انباشت زباله حاصل از کمپینگ پیرامون سد از مخاطرات این منطقه در حال حاضر است. به هر حال نبود اختیارات قانونی حفاظت در بلند مدت می‌تواند تهدیدگر همین غنای زیستی فعلی باشد

(Khaleghizadeh & Sehhtisabet 2007). مهمترین تهدیدات موجود در ورجین، تفکیک زیستگاه، چرای دام و شکار غیرمجاز پرندگان در فصول سرد هستند (Ghoddousi et al. 2007). تخریب زیستگاه‌ها در اثر فعالیت‌های انسانی و جدا شدن پارک‌های ملی خجیر و سرخه‌حصار از یکدیگر، اصلی‌ترین عوامل تهدیدکننده در این دو پارک هستند و عبور خط لوله گاز، احداث شهرک‌های مسکونی و جاده از درون این دو پارک ملی خود سبب ایجاد این تفکیک زیستگاهی در منطقه گردیده است (رحیمی متین ۱۳۸۶). به طور کلی، اغلب مناطق حوزه آبخیز جاجرود و دماوند در مجاورت مناطق مسکونی قرار دارند و همین موضوع لزوم اهمیت بیش از پیش برای حفاظت را بیانگر می‌شود چرا که تنوع زیستگاهی آن با منطقه حفاظت شده ورجین برابری می‌نمود. در این مناطق، تخریب باغات و زمین‌های مزروعی جهت ساخت ساختمان‌های مسکونی یا تجاری عامل مهم تهدیدکننده محسوب می‌شود (بختیاری و توحیدی‌فر ۱۳۸۶). از تهدیدات تالاب بندعلی‌خان، ورود پساب خروجی فاضلاب چرمشهر، کاهش شدید آب ورودی به این تالاب در اثر استفاده شدید از منابع آبی در نقاط بالادست و شکار غیرمجاز هستند. تالاب قلعه نو یک تالاب انسان‌ساخت است که برای پرورش ماهی استفاده می‌شود. آب تالاب در ماه آبان تخلیه شده و ذخایر ماهی موجود برداشت می‌شود. این امر سبب شده تا در زمان حداکثری مهاجرت پرندگان آبی، آبگیر اصلی تالاب خالی بوده و تنها برخی از گونه‌های حواصیل و پرندگان کنارآبی مشاهده شوند و سایر گونه‌های آبی از جمله اردک و غاز منطقه را ترک نمایند. به علت عدم حفاظت، شکار غیرمجاز نیز مشکل دیگر موجود در این منطقه است. شهرستان کرج، اگرچه اخیراً از مدیریت استان تهران خارج شده و به عنوان مرکز استان البرز شناخته می‌شود، تا پیش از این، یکی از شهرهای بزرگ استان تهران محسوب می‌شد. افزایش شدید ساخت و ساز در منطقه، سبب تخریب زیستگاه‌های طبیعی و باغات منطقه شده است. سد کرج مورد استفاده گسترده برای امور گردشگری است و عبور و مرور قایق‌های موتوری سبب سلب آرامش گونه‌های آبی می‌شود. در منطقه ورامین، اگرچه وجود تالاب‌ها و نیزارها و همچنین اراضی وسیع کشاورزی باعث تنوع مناسب گونه‌های پرندگان است، تالاب‌های این ناحیه از حساسیت خاصی برخوردارند و نیاز به اقدامات حفاظتی برای جلوگیری از تخریب و آلودگی است. اکوسیستم‌های کشاورزی نیز نیاز به ملاحظات حفاظت از تنوع زیستی حیات وحش دارند. برای مثال سبزیبای معمولی (*Coracias garru-*lus که اکنون در لیست سرخ‌آی.یو.سی.ان قرار دارد گونه‌ای

روز کردن اطلاعات مناطق (IBA) قبلی بسیار حائز اهمیت است (ببینید 2007 Khaleghizadeh & Sehhatiasabet).

پیشنهادهای

به منظور مشخص‌تر شدن نیازهای اطلاعاتی و کمبودهای فعلی، اقدامات و مطالعات زیر پیشنهاد می‌شود:

- بررسی و مطالعه سایر زیستگاه‌های استان از جمله منطقه البرز مرکزی، پارک ملی کویر و مناطق ورامین و طالقان.
- مطالعه فراگیر جهت شناسایی و معرفی پرندگان جوجه‌آور استان‌های تهران و البرز.
- جلب توریست پرندنگر و گسترش فرهنگ پرندنگری به صورت مدیریت شده در مناطقی از جمله لشگرک و سد لتیان و تالاب‌های بندعلی‌خان و پارک‌های ملی استان تهران.
- شناسایی تهدیدات در مناطق حساس بخصوص تالابی.
- بررسی امکان قراردادن مناطقی که دارای تنوع گونه‌ای بالا هستند در لیست مناطق تحت حفاظت سازمان حفاظت محیط زیست یا افزایش سطح حفاظتی آن‌ها.

منابع

- بختیاری پ. و توحیدی فر م. ۱۳۸۶. بررسی فون پرندگان حوزه آبخیز جاجرود و دماوند، جنوب رشته کوه البرز. ۶۱: ۲۱(۱) Podoces-۷۱.
- بختیاری پ. و هاشمی ع. ۱۳۸۷. پرندگان شهر و حومه تهران. باشگاه پرندنگری طرلان، تهران، ۱۱۷ ص.
- بهروزی‌راد، ب. ۱۳۶۹. چک لیست پرندگان مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست. سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۶ ص.
- خالقی‌زاده، ا. ۱۳۸۲. شناسایی و بررسی فون پرندگان در فضای سبز ناحیه شهری اوین، تهران و مقایسه آن با فون پرندگان در دهه ۱۳۵۰ شمسی. علوم محیطی ۲: ۱۸-۲۶.
- خالقی‌زاده، ا. ۱۳۸۵. بررسی جیره غذایی تابستان (محتویات پلت) کلاغ سیاه *Corvus frugilegus* در لواسان، تهران. هفدهمین کنگره گیاهپزشکی کشور، کرج، شهریور ۱۳۸۵، ص ۴۱۶.
- خالقی‌زاده، ا. ۱۳۸۶. مروری بر منابع پرند شناسی ایران. Podoces ۵۳: ۲-۶.
- خاتمی، ح. ۱۳۶۸. بررسی بیولوژی و عوامل تهدیدکننده جمعیت سسک گلوسفید در طالقان. گزارش منتشر نشده، سازمان حفاظت محیط زیست، ۴۰ ص.
- دیانی ا. و بهروزی‌راد ب. ۱۳۶۶. پرندگان پارک ملی خجیر و سرخه حصار. طرح جامع خجیر و سرخه حصار. سازمان حفاظت محیط زیست.
- رحیمی متین، م. ۱۳۸۶. بررسی تنوع زیستی پارک ملی خجیر. سمینار کارشناسی ارشد، دانشکده محیط زیست و انرژی. دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.
- سپهرنیا ش. ۱۳۷۹. اهمیت و نقش تالاب بندعلی‌خان در حفاظت از

است که بیشتر در دشت‌های وسیع با اکوسیستم کشاورزی دیده می‌شود اما از بین رفتن زیستگاه مطلوب و همچنین کاهش جمعیت و آلودگی به سموم کشاورزی در حشرات منجر به کاهش جمعیت این گونه شده است. طالقان نیز از نواحی نسبتاً بکر این استان محسوب می‌شود که از لحاظ بررسی‌های تنوع زیستی و پرند شناسی ناشناخته است و نیاز مبرم به این نوع مطالعات دارد.

حفاظت

وجود ۳۶ گونه از پرندگان شکاری روززی در استان از مجموع ۴۶ گونه موجود (Scott & Adhami 2006) در کشور (۷۸ درصد از کل گونه‌های پرندگان شکاری راسته شاهین‌سانان ایران)، نشان از اهمیت این منطقه از نظر حفاظت دارد. پرندگان شکاری به علت قرارگیری در طبقات بالای زنجیره غذایی، وجود آن‌ها نشانگر تنوع در موجودات مختلف مورد تغذیه آن‌ها و در نهایت غنای زیستی منطقه است و به تبع آن حفاظت از این گونه‌ها و زیستگاه‌های آن موجب حفاظت سایر گونه‌های پرندگان می‌شود. در این تحقیق ۶ گونه از پرندگان در درجات بالای تهدید بوده که شامل اردک مرمی *Marmaronetta angustirostris* (VU)، دلیجه کوچک (*Falco nau-* *Falco cherrug* (EN))، بالابان (*Falco cherrug* (EN))، کرکس مصری (*Nephron percnopterus* (EN))، عقاب خالدار بزرگ (*Aquila clanga* (VU)) و عقاب شاهی (*Aquila heliaca* (VU)) در درجات شدیدی از انقراض قرار دارند. همچنین ۸ گونه دیگر در رده نزدیک به تهدید (NT) قرار دارند که عبارتند از: اردک بلوطی *Aythya nyroca*، کورکور حنایی *Milvus milvus*، سقر سفید *Circus macrourus*، شاهین پاسرخ *Falco vespertinus*، زنگوله‌بال *Tetrax tetrax*، گیلانشاه معمولی *Numenius arquata*، سبزیبای معمولی و مگس‌گیر نیم‌طوق‌دار (*Ficedula semitorquata* (IUCN 2010)).

از نکات دیگر وجود مناطق مهم پرندگان (IBA) در استان تهران است. استان تهران ۳ منطقه مهم برای پرندگان یعنی دره لار (۰۳۰)، سد لتیان و لشگرک (۰۳۱) و منطقه کویر (۰۳۲) را دربر دارد (Evans 1994) که تمرکز تمامی این مناطق در شرق استان تهران است. اهمیت این مناطق به این علت است که انتخاب آن‌ها از طرف سایر سازمان‌های بین‌المللی (Birdlife International) بوده و وجود آن‌ها برای ارگان‌های دست‌اندر کار حفاظت داخلی نیز حائز اهمیت است. به هر حال، یک منطقه IBA ممکن است تحت حفاظت نبوده و کاملاً آزاد باشد اما لزوم شناسایی مناطق جدید و به

Species. <http://www.iucnredlist.org/>

Khaleghizadeh A. & Sehhatiasabet M.E. 2007. Avifaunal survey of the Larian Dam and Lashgarak Area, an important IBA for migrants in Iran. *Sandgrouse* **29(1)**: 53–69.

Khaleghizadeh A. 2004a. A checklist of bird species held in seven important collections in Tehran. *Sandgrouse* **26(2)**: 87–93.

Khaleghizadeh A. 2004b. On the diet and population of the Alexandrine Parakeet, *Psittacula eupatria*, in the urban environment of Tehran, Iran. *Zoology in the Middle East* **32**: 27–32.

Khaleghizadeh A. 2005. Phenology of Common Swift *Apus apus* in the Middle East - Tehran, Iran. *Sandgrouse* **27(1)**: 79–82.

Khaleghizadeh A. 2007a. Notes on the European Be-eater *Merops apiaster* in northern Iran. *Sandgrouse* **29(1)**: 91.

Khaleghizadeh A. 2007b. Observations of Alpine Swift *Tachymarptis melba* in the spring seasons of 2005–2006 in Karaj, south of the Alborz Mountains. *Berkut* **16(1)**: 163–164.

Khaleghizadeh A. & Javidkar M. 2006. A breeding season diet of the Common Kestrel, *Falco tinnunculus*, in Tehran, Iran. *Zoology in the Middle East* **37**: 113–114.

Khaleghizadeh A. & Javidkar M. 2007. Past and present population and rodent diet of the Lesser Kestrel (*Falco naumanni*) in northern Iran. *Falco* **29**: 12–16.

Khaleghizadeh A. & Sehhatiasabet M.E. 2006. Temporal variation in Alexandrine Parakeet, *Psittacula eupatria* numbers in Tehran, Iran. *Zoology in the Middle East* **39**: 107–108.

Khaleghizadeh A., Golshekan-Tatafi M., Youzbashi M. & Aghabeigi F. 2005. Autumn diet of the Crested Lark, *Galerida cristata* in Iran. *Zoology in the Middle East* **35**: 106–107.

Meiklejohn M.F.M. 1948. Summer notes on birds of Teheran and the Elburz Mountain. *Ibis*

پرندگان آبی و کنار آبی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران.

سپهرنیا ش. ۱۳۸۱. اهمیت و نقش تالاب بند علی خان. فصلنامه جنگل و مرتع ۵۷ (زمستان ۱۳۸۱): ۵۰–۵۵.

سپهرنیا، ش. و بهروزی راد ب. ۱۳۸۰. اهمیت و نقش تالاب بند علی خان در حفاظت از پرندگان آبی و کنار آبی. فصلنامه محیط زیست ۳۴: ۲۵–۱۹.

محمدیان، ح. ۱۳۸۴. گنجشک‌ها، سهره‌ها و زردپره‌های استان تهران. نشر شبیره.

محمدیان، ح. ۱۳۸۵. پرندگان حومه تهران، ۲ جلد. نشر شبیره. محمدیان، ح. ۱۳۸۶. پرندگان دشت‌ها و مناطق بیابانی ایران. نشر شبیره.

محمدیان، ح. ۱۳۸۶. پرندگان مناطق کوهستانی تهران. نشر شبیره. منصوری ج. ۱۳۸۶. راهنمای صحرایی پرندگان ایران. نشر فرزانه، تهران.

همای صالحی خ، فلاحیان ن، پیمبرزاده ز، آل داود س. ض، آخوندی ر. و خلجی ع. ر. ۱۳۸۴. جغرافیای استان تهران. شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران، ۷۲ ص.

Bahrami M. 1972. Ruddy Shelduck Ringing Project at Gharpoosabab, near Ghazvin. Internal Report, Iran Department of the Environment, Tehran. 4pp.

Darreh-Shoori B.F., Tourenq C., Zehzad B., Tatin L., Tatin D. & Azmayesh B. 2001. Notes on Three Bird Species in Iran. *Sandgrouse* **23(2)**: 139. <http://www.osme.org/sand232/iran3.html>

Érard C. & Etchécopar R.E. 1970. Contribution a l'étude des oiseaux d'Iran. *Memoires du Museum National d'Histoire Naturelle. Serie. A: Zoologie* **64**: 146. Paris.

Evans M.I. (comp.) 1994. Islamic Republic of Iran. In: *Important Bird Areas in the Middle East*. BirdLife Conservation Series No.2. BirdLife International, Cambridge, U.K. pp 65–158.

Ghoddousi A., Ashayeri D. & Neynavaz E. 2007. Avifaunal survey of Varjin Protected Area, Alborz mountain. *Podoces* **2(2)**: 97–105.

Haffer J. 1977. *Secondary contact zones of birds in northern Iran*. Bonner Zoologische Monographien 10, Bonn, 64 pp.

IUCN. 2010. The IUCN Red List of Threatened

seen in Persia 1935-1945. *Journal of the Bombay Natural History Society* **46**: 691–704.

90: 76–86.

Meiklejohn M.F.M. & N.B. Kinnear 1947. Birds seen in the Lar Valley. *Ibis* **89**: 667–668.

Norton W.J.E. 1958. Notes on birds in the Elburz Mountains of north Persia. *Ibis* **100**: 179–189.

Osaei A. & Jamadi M. 2008. The first and second records of Namaqua Dove *Oena capensis* in Iran. *Podoces* **3(1/2)**: 103–104.

Passburg R.E. 1959. Bird notes from Northern Iran. *Ibis* **101**: 153–169.

Rogers K.G. 2001. Radde's Accentor *Prunella ocularis* in Northern Iran. *Sandgrouse* **23(1)**: 10–17.

Schüz E. 1957a. Vogel von Teheran und von Bagdad. *Vogelwelt* **78**: 72–82.

Schüz E. 1957b. Ein Vergleich der Vogelwelt von Elbursgebirge und Alpen. *Orn. Beob.* **54**: 9–33.

Schüz E. & W. Gelhoff 1967. Die Brutverbreitung des Weissstorehs im Vorderen und Mittleren Orient. *Vogelwart* **24**: 48–62.

Scott D.A. 1989. Birds in Iran. *In*: Yarshater E. (ed), *Encyclopedia Iranica* **4**: 265–272.

Scott D.A. 2007a. The birds of the Latian Dam and Lashgarak Area, Tehran, Islamic Republic of Iran– June 1972 to February 1976. *Sandgrouse* **29(1)**: 35–52.

Scott D.A. 2007b. A review of the status of the breeding waterbirds in Iran in the 1970s. *Podoces* **2(1)**: 1–21.

Scott D.A. & Adhami A. 2006. An updated checklist of the birds of Iran. *Podoces* **1(1/2)**: 1–16.

Sturhan D. 1972. Birds observed at the Plant Pests and Diseases Research Institute in Tehran-Evin. Unpublished Report, Tehran, 3 pp.

Trott A.C. 1947a. Notes on birds seen in the Lar valley, 1943 and 1944. *Ibis* **89**: 231–234.

Trott A.C. 1947b. Notes on birds collected and

مشاهده زاغ خالدار *Nucifraga caryocatactes* در استان‌های خراسان رضوی و گیلان

علی خانی^{۱*} و پرویز بختیاری^۲

۱. اداره حفاظت محیط زیست سبزوار، دانشجوی کارشناسی ارشد علوم محیط زیست، دانشکده محیط زیست و انرژی،

دانشگاه علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران

۲. موسسه پرندنگری طرلان بلند پرواز، تهران

* نویسنده مسئول. پست الکترونیک: akhani2004us@yahoo.com

چکیده: این مطلب به مشاهده ۱۸ زاغ خالدار *Nucifraga caryocatactes* در اواخر بهمن ۱۳۸۴ در روستای شورک ملکی، تقریباً ۶۵ کیلومتری شمال شرق مشهد، خراسان رضوی و یک قطعه در اوایل فروردین ۱۳۸۴ در حوالی فومن می‌پردازد.

گردیده که از رشته کوه‌های هزار مسجد سرچشمه می‌گیرد و در امتداد شرق ادامه یافته و در محل پل خاتون در مرز ترکمنستان به رودخانه هریرود اضافه می‌شود. آبگیر پشت این بند خاکی زیستگاه مطلوبی برای پرندگان مهاجر زمستان‌گذران به شمار می‌رود و بسیار مورد توجه شکارچیان و طبیعت‌دوستان است. در حدود ساعت ۱۳:۳۰ یکی از روزهای اوایل فروردین ۱۳۸۴ در حین سفرهای پرندنگری در جنگل‌های اطراف منطقه قلعه رودخان فومن یک قطعه از این گونه در حالت نشسته روی درخت توسط پ.ب. مشاهده گردید. در نگاه اولیه پرند مذکور شبیه به یک سار بود اما با جلب نظر توسط بزرگی پرند مذکور (حدود ۱/۵ برابر یک سار معمولی) و دقت به جزئیات رنگ و طرح پروبال گونه زاغ خالدار شناسایی شد.

منابع

منصوری ج. ۱۳۸۷. راهنمای صحرایی پرندگان ایران. نشر فرزانه، تهران.

Hüe F., & Etchécopar R.D. 1970. *Les oiseaux du Proche et du Moyen Orient*. Éditions N Boubée et Cie, Paris, France.

Roselaar C.S., & Aliabadian M. 2009. Review of rare birds in Iran, 1860s–1960s. *Podoces* 4(1): 1–27.

Zarudny N. 1911. Verzeichnis der Vögel Persiens. *Journal für Ornithologie*. 59: 185–241. [In German: Overview of the birds of Iran]

زاغ خالدار *Nucifraga caryocatactes* از خانواده کلاغیان Corvidae با جثه‌ای شبیه به جی‌جاق با دم کوتاه‌تر و منقاری بزرگتر است که روی بدنش خال‌های سفیدی دیده می‌شود و در هنگام پرواز قسمت‌های سفید انتهای دم به وضوح دیده می‌شود. زیردم و کناره‌های انتهای دم سفید ولی پره‌های مرکزی دم تیره است و در هنگام پرواز قسمت‌های سفید انتهای دم به وضوح دیده می‌شود. زاغ خالدار به صورت سرگردان در جنگل‌های سوزنی برگ و در شمال ایران دیده می‌شود (منصوری ۱۳۸۷). در ایران این گونه تنها توسط زارودنی (Zarudny 1911) به عنوان پرند کمیاب زمستانه در سواحل جنوب خزر اشاره شده بود و (Hüe & Etchécopar 1970) بر همین اساس زیرگونه *N.c. macrorhynchos* را به عنوان پرند غیرمعمول این منطقه گزارش کردند. در حالی که Roselaar & Aliabadian (2009) با توجه به نمونه‌های موجود در موزه‌ها و مستندات، حضور این گونه در ایران را رد کردند، دو گزارش حاضر بیانگر امکان صحت اطلاعات قبلی است. حدود ساعت ۱۱ یکی از روزهای اواخر بهمن سال ۱۳۸۴ در حالی که در تعقیب شکارچیان بودیم، در کیلومتر ۶۵ جاده مشهد–سرخس در نقطه‌ای به مختصات ۳۶ درجه و ۵ دقیقه و ۴۷/۴ ثانیه عرض شمالی و ۶۰ درجه و ۱۲ دقیقه و ۳۶/۱ ثانیه طول شرقی در ساحل شمالی دریاچه پشت بند خاکی از اراضی روستای شورک ملکی تعداد ۱۸ قطعه زاغ خالدار در حالی که مشغول خوردن آب بودند توسط ع.خ. مشاهده شدند. با توجه به جثه، رنگ، شکل منقار و ... گونه مشاهده شده قطعاً زاغ خالدار بود. بند خاکی شورک ملکی بر روی یکی از انشعابات رودخانه کشف‌رود واقع

بررسی وضعیت حضور شاهین دودی *Falco concolor* در ایران

هادی فهیمی^۱ و هومن جوکار^۲

۱. انجمن محیط بان، تهران.

۲. موسسه حیات وحش میراث پارسیان.

چکیده: این مقاله به بررسی وضعیت فعلی شاهین دودی در ایران می‌پردازد. پس از ثبت یک رکورد قدیمی از چابهار در آگوست ۱۹۱۲ و مشاهده آن در جزیره قشم در سال ۲۰۰۰ میلادی، در سال‌های اخیر از منطقه نایبندان، طبس، استان یزد نیز در مردادماه ۱۳۸۴، ۳۰ تیر ۱۳۸۷ و ۱۰ مرداد ۱۳۸۹ به ثبت رسیده است.

مقدمه

در سال‌های اخیر چندین رکورد از شاهین دودی وجود دارد. در اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی، بیژن دره‌شوری زادآوری سه جفت از این گونه را در تپه‌های خشک غرب جزیره قشم (در تابستان سال ۲۰۰۰ میلادی) مشاهده نموده است. هومن جوکار در مشاهدات خود از این گونه در قشم، محل زادآوری را یک دیواره مارنی به ارتفاع ۸۰ متر که اطراف آن دارای پوشش گیاهی بسیار ضعیفی بود، توصیف می‌کند. یک گروه پرنده شناس در اول نوامبر سال ۲۰۰۰ یک بهله را نزدیک سواحل بندرعباس مشاهده کردند (مکاتبات شخصی گرین و اورفلد با د. اسکات). در مرداد ماه ۱۳۸۴ دو بهله شاهین دودی در منطقه سرشلن واقع در ۲۰ کیلومتری جنوب روستای نایبند در مختصات ۳۰°۵۷'۱۳" طول شرقی و ۳۲°۱۳'۵۲" عرض شمالی واقع در ۲۱۰ کیلومتری جنوب طبس مشاهده شد (شکل ۱). در ۳۰ تیرماه ۱۳۸۷ یک بهله شاهین دودی در روستای علی آباد واقع در ۱۸۰ کیلومتری جنوب طبس در استان یزد رویت شد. محمد صادق فرهادی‌نیا نیز در تاریخ ۱۰ مرداد ۱۳۸۹ از یک

شاهین دودی *Falco concolor* گونه‌ای مهاجر تابستانی در منطقه خاورمیانه بوده و زمستان‌ها در ماداگاسکار حضور دارند. همچنین به صورت پراکنده در عربستان جوجه‌آوری می‌کنند و گزارش‌هایی مبنی بر مشاهده تصادفی این گونه در مصر، سوریه، لبنان، ایران و ترکیه وجود دارد (Porter et al. 1996). پراکنش شاهین دودی در حال حاضر مختص منطقه آفروتروپیکال و دریای سرخ است (گوسلر ۱۹۹۱).

در ایران، تنها گزارش مشاهده این پرنده در میان سال‌های ۱۸۶۰ الی ۱۹۶۰ میلادی به مشاهده یک فرد و جمع‌آوری یک نمونه نر توسط کامینگ از چابهار در ۳۱ آگوست ۱۹۱۲ میلادی مربوط می‌شود (Roselaar & Aliabadian 2009). نمونه جمع‌آوری شده به موزه Quetta منتقل شد (طول بال ۲۷۸ میلیمتر، دم ۱۳۳ میلیمتر، فاصله منقار تا نرمه چشم ۱۳ میلیمتر، و طول تارس ۳۳/۵ میلیمتر). شناسایی این نمونه توسط Kinnear پرنده شناس موزه تاریخ طبیعی لندن تایید شد (Ticehurst 1926-27). این مشاهده توسط واری نادیده گرفته شد (Vaurie 1965) اما توسط پرنده‌شناسان فرانسوی وارد فهرست پرندگان ایران شد (Hüe & Etchécopar 1970). این دو، این گونه را از جزایر خلیج فارس گزارش نموده و عنوان کردند که احتمالاً در این جزایر زادآوری دارد اما جزئیات بیشتری ارائه نکردند.

در دهه ۷۰ میلادی، جزایر موجود در خلیج فارس و سواحل مکران چندین بار توسط درک اسکات و همکارانش مورد بازدید قرار گرفت اما هیچ مشاهده یا خبری از این گونه موجود نبود (Scott 2008). البته برخی جزایر کوچک این منطقه مانند تنب بزرگ، تنب کوچک، فارور، بنی فارور و ابوموسی به دلایل امنیتی هرگز مورد بازدید قرار نگرفت و این احتمال بود که این پرنده در این جزایر مشاهده و حتی زادآوری کند (مکاتبات شخصی ا. خالقی زاده با د. اسکات).

وضعیت فعلی

شکل ۱- شاهین دودی منطقه حفاظت شده نایبندان در مردادماه ۱۳۸۴، عکس از ه. فهیمی.

Gosler 1991

Hüe F. & Etchécopar R.-D. 1970. *Les Oiseaux du Proche et du Moyen Orient*. N. Boubée & Cie, Paris.

Moreau R.E. 1969. The Sooty Falcon *Falco concolor* Temm. *Bulletin of the British Ornithologists' Club* 1969: 62–67.

Porter R.F., Christensen S., & Schiermacker-Hansen P. 1996. *A Field Guide to the Birds of the Middle East*. T & AD Poyser, London, UK, 460 pp.

Roselaar C.S., & Aliabadian M. 2009. Review of rare birds in Iran, 1860s–1960s. *Podoces* 4(1): 1–27.

Scott D.A. 2008. Rare birds in Iran in the late 1960s and 1970s. *Podoces* 3(1/2): 1–30.

Ticehurst C.B. 1926–27. The birds of British Baluchistan. *Journal Bombay Natural History Society* 31: 687–713, 862–881; 32: 64–97.

Vaurie C. 1965. The birds of the Palearctic Fauna, Non-Passeriformes. H. F. & G. Witherby, London, 763 pp.

شکل ۲- یک بهله شاهین دودی در منطقه حفاظت شده نایندگان، مرداد ۱۳۸۹، عکس از م. فرهادی‌نیا.

بهله در پناهگاه حیات وحش نایندگان (در منطقه سرشلن) در حالی که بر بالای درختی نشسته بود، عکاسی نمود (شکل ۲). مشاهدات این پرنده در منطقه نایندگان در سال‌های مختلف و در فصل زادآوری، نشان می‌دهد که این گونه احتمالاً در این منطقه زادآوری دارد، اگرچه شواهد قطعی زادآوری آن هنوز به دست نیامده است.

بنابر این شاهین دودی در ایران در سال‌های اخیر در دو نقطه دور از هم (تقریباً ۷۵۰ کیلومتر) یعنی جزیره قشم و منطقه حفاظت شده نایندگان دیده شده است که دلیل این مسافت زیاد ناشناخته است اما شاید در نقاط دیگر ایران هم حضور داشته باشد که بررسی‌ها و اطلاعات آینده این موضوع را بیشتر مشخص کند.

سپاسگزاری: از آقایان درک اسکات برای مکاتبات خود و ابوالقاسم خالقی‌زاده و محمد توحیدی‌فر برای کمک به تهیه پیش‌نویس اولیه مقاله تشکر و از جناب آقای محمد صادق فرهادی‌نیا نیز که اطلاعات خود از مشاهدات اخیر خود را در اختیار آقای توحیدی‌فر قرار داده‌اند قدردانی می‌شود.

منابع

زادآوری کشیم گردن سیاه *Podiceps nigricollis* و اردک سرحنایی *Aythya ferina* در تالاب شیرین سو، استان همدان

جعفر غلامی^{۱*}، الهام شریفی^۲، معصومه صفایی^۳ و محمدرضا محمدی^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد رشته محیط زیست گرایش زیستگاه‌ها و تنوع زیستی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران.

۲. دانشجوی کارشناسی رشته محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان.

۳. کارشناس محیط زیست، سازمان حفاظت محیط زیست

*نویسنده مسوول. پست الکترونیک: jafar.gholami491@gmail.com

چکیده: بر اساس مشاهدات، در فصل زادآوری ۱۳۸۹، حداقل یک جفت کشیم گردن سیاه *Podiceps nigricollis* و دو جفت اردک سرحنایی *Aythya ferina* در تالاب شیرین سو، استان همدان جوجه‌آوری کردند.

(شکل ۱). سپس در تاریخ ۲۰ تیرماه ۱ قطعه کشیم گردن سیاه ماده دیگر به همراه ۳ جوجه در تالاب شیرین سو مشاهده شد. از آنجا که طی چهار دهه گذشته زادآوری این گونه در ایران تنها در استان‌های آذربایجان شرقی و غربی و فارس ثبت شده بود (اسکات و همکاران ۱۳۵۴، Scott 2007)، زادآوری این گونه در استان همدان به عنوان اولین گزارش از زادآوری کشیم گردن سیاه در استان همدان است.

کشیم گردن سیاه *Podiceps nigricollis*

کشیم گردن سیاه در غرب آمریکای شمالی و اروپا، جنوب غربی سبیری، شمال شرقی چین و همچنین شمال غربی تا جنوب شرقی آفریقا نیز پراکنده است (دیانی ۱۳۷۶) و در ترکیه، ارمنستان، عراق، ایران و احتمالاً در قبرس زادآوری می‌کند (دیانی ۱۳۷۶، Porter et al. 1996). کشیم گردن سیاه گونه‌ای در تالاب‌ها، برکه‌های نسبتاً عمیق و نواحی باتلاقی دارای پوشش گیاهی تولیدمثل کرده و زمستان‌ها در دریاچه‌ها و آب‌های ساحلی به سر می‌برد (منصوری ۱۳۸۷). طی بررسی‌های ماهیانه که به منظور مشاهده و شناسایی پرندگان تالاب شیرین سو صورت می‌پذیرفت، در تاریخ ۲۴ فروردین ۱۳۸۹ و سپس در ماه‌های اردیبهشت و خرداد، سه جفت کشیم گردن سیاه در تالاب شیرین سو مشاهده شدند. در تاریخ ۱۲ تیرماه، یک قطعه کشیم گردن سیاه ماده به همراه ۳ جوجه در تالاب شیرین سو مشاهده شد

اردک سرحنایی *Aythya ferina*

اردک سرحنایی به ندرت در دریاها و عمدتاً در تالاب‌ها، دریاچه‌های بزرگ که اندکی پوشش گیاهی دارد، و آب‌های داخلی به سر برده (منصوری ۱۳۸۷) و در آب‌های شیرین تالاب‌ها، آب‌بندها، دریاچه‌ها، استخرها و اطراف رودخانه‌های آرام که دارای پوشش گیاهی مناسب باشند، آشیانه‌سازی

شکل ۱- کشیم گردن سیاه *Podiceps nigricollis*، تالاب شیرین سو، همدان، تیرماه ۱۳۸۹، عکس از ج. غلامی.

می‌کند. آشیانه‌ها در داخل گیاهان و نزدیک آب یا در بین گیاهان داخل آب ساخته می‌شود (بهروزی‌راد ۱۳۷۴). اردک سرخنایی دارای پراکندگی بسیار وسیعی است. به طوری که تمام منطقه پالتارکتیک را دربر می‌گیرد. در ایران و ترکیه زادآوری می‌کند (Porter *et al.* 1996). در ایران عمدتاً به صورت مهاجر زمستانه، در شمال، غرب، جنوب غرب، شمال شرق، تالاب‌های مناطق مرکزی و دریاچه هامون دیده می‌شود (بهروزی‌راد ۱۳۷۴). زادآوری این گونه طی چهار دهه گذشته به تعداد کم در اطراف دریاچه ارومیه به ثبت رسیده است (اسکات و همکاران ۱۳۵۴، Scott 2007). در تاریخ ۲۴ فروردین ۱۳۸۹ و ماه‌های اردیبهشت و خرداد دو جفت اردک سرخنایی در تالاب شیرین سو مشاهده شدند. در تاریخ ۳۰ خرداد، ۲ قطعه اردک سرخنایی ماده به همراه جوجه هایشان در تالاب شیرین سو مشاهده شدند. به طوری که یکی از آنها دارای ۷ جوجه و دیگری دارای ۵ جوجه بودند. بر اساس منابع موجود، زادآوری این اردک، تاکنون تنها به تعداد کم در اطراف دریاچه ارومیه ثبت شده است. بنابر این مشاهده جوجه‌آوری این گونه در تالاب شیرین سو به عنوان اولین گزارش از زادآوری اردک سرخنایی در استان همدان است.

منابع

- اسکات د.، مروج همدانی ح. و ادهمی میر حسینی ع. ۱۳۵۴. پرندگان ایران. انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست. بهروزیراد ب. ۱۳۷۴. مرغابی سانان ایران. سازمان محیط زیست. دیانی ا. ۱۳۷۶. پرندگان خاورمیانه و خاور نزدیک. انتشارات دانشگاه تهران. منصوری ج. ۱۳۸۷. راهنمای پرندگان ایران. انتشارات فرزانه. Porter R.F., Christensen S. & Schiermacker-Hansen P. 1996. *A Field Guide to the Birds of the Middle East*. T & AD Poyser, London, UK, 460 pp
Scott D.A. 2007. A Review of the status of the breeding waterbirds in Iran in the 1970s. *Podoces* 2(1): 1–21

جوجه‌آوری اردک سرسفید *Oxyura leucocephala* و اردک بلوطی *Aythya nyroca* در حوضچه‌های تصفیه‌خانه زرین‌شهر، استان اصفهان

مریم امیدی

بخش معاونت محیط طبیعی، اداره کل حفاظت محیط زیست استان اصفهان.

Email: mm_omidi@yahoo.com

چکیده: این گزارش به اولین ثبت جوجه‌آوری اردک سرسفید *Oxyura leucocephala* و اردک بلوطی *Aythya nyroca* در حوضچه‌های تصفیه‌خانه زرین‌شهر استان اصفهان در اردیبهشت ۱۳۸۹ اشاره می‌کند.

مجموعه حوضچه‌های تصفیه‌خانه ذوب آهن درفاصله تقریبی یک کیلومتری شمال شرقی شهرستان زرین شهر (لنجان) و در ۳۷ کیلومتری جنوب غربی شهر اصفهان واقع شده است. مسیر دسترسی به این سایت از طریق جاده اصفهان- زرین‌شهر است. مجموعه حوضچه‌های تصفیه‌خانه ذوب آهن اصفهان با مختصات جغرافیایی $32^{\circ}24'$ و $51^{\circ}23'$ به تعداد ۱۴ عدد و با مساحت تقریبی ۱۶۰ هکتار بوده (شکل ۱) که پساب تصفیه شده واحد انسانی به یکی از آنها (حوضچه شماره ۳) و پساب تصفیه‌شده صنعتی به ۱۳ حوضچه دیگر وارد می‌شود دو حوضچه آب بسیار ناچیزی داشته و به زمین‌های گلی و لجنی تبدیل شده‌اند. پرندگان این ناحیه همواره در حوضچه مربوط به پساب واحد انسانی دیده می‌شوند. در سایر حوضچه‌ها به تعداد انگشت شمار گونه‌هایی از پرندگان را می‌توان مشاهده نمود.

اولین مشاهدات مربوط به دو گونه اردک سرسفید و اردک بلوطی در حوضچه‌های تصفیه‌خانه ذوب آهن اصفهان در سال ۱۳۸۵ به ثبت رسید. این دو گونه با وضعیت حفاظتی EN و NT در لیست IUCN، طی چند سال اخیر در تمامی ماه‌های سال در این زیستگاه مشاهده شده‌اند. اولین مشاهده و ثبت جوجه‌آوری این دو گونه نیز مربوط به اردیبهشت ماه ۸۹ است (شکل‌های ۲-۳). شرایط مطلوب در این زیستگاه از جمله وجود امنیت و آرامش، پناه مناسب و وفور مواد غذایی باعث شده است تا در سال‌های اخیر تعداد زیادی از انواع گونه‌های پرندگان آبی و کنارآبی از این زیستگاه بهره‌مند شوند. در مورد تعداد جفت‌های جوجه‌آور هنوز اطلاعات دقیقی به دست نیامده است.

جدول ۱- فهرست پرندگان آبی جوجه‌آور در حوضچه‌های تصفیه‌خانه ذوب آهن زرین شهر.

نام فارسی	نام انگلیسی	اسم علمی
کشیم بزرگ	Great Crested Grebe	<i>Podiceps cristatus</i>
کشیم کوچک	Little Grebe	<i>Podiceps ruficollis</i>
کشیم گردن سیاه	Black-necked Grebe	<i>Podiceps nigricollis</i>
اردک سرسفید	White-headed Duck	<i>Oxyura leucocephala</i>
اردک بلوطی	Ferruginous Duck	<i>Aythya nyroca</i>
اردک سرحنایی	Common Pochard	<i>Aythya ferina</i>
چنگر	Eurasian Coot	<i>Fulica atra</i>
چوب پا	Black-winged Stilt	<i>Himantopus himantopus</i>

شکل ۱- نقشه ماهواره‌ای حوضچه‌های تصفیه‌خانه ذوب آهن اصفهان.

شکل ۲- جوجه‌های اردک سرسفید *Oxyura leucocephala* در حوضچه تصفیه‌خانه ذوب آهن اصفهان، خرداد ۱۳۸۹.

شکل ۳- جوجه‌آوری اردک بلوطی *Aythya nyroca* در حوضچه تصفیه خانه ذوب آهن اصفهان، خرداد ۱۳۸۹.

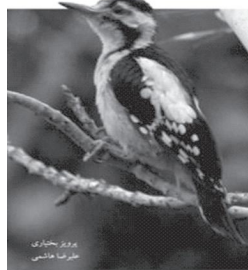

اخبار

TARLAN FIELD GUIDE

پرندگان تهران
حومه

BIRDS of TEHRAN
a suburb

نمایند. همچنین علاقه‌مندان می‌توانند برای کسب اطلاعات علمی و بروز در خصوص پرندگان و پرندنگری به سایت اینترنتی این کلپ (WWW.Birdwatching.ir) مراجعه نمایند.

اعضای جدید کمیته ثبت پرندگان ایران

بدین‌وسیله به اطلاع می‌رساند که آقایان مهندس میثم قاسمی و علی خانی به اعضای کمیته ثبت پرندگان اضافه شده‌اند.

درگذشت مهندس حیدر فرهادپور

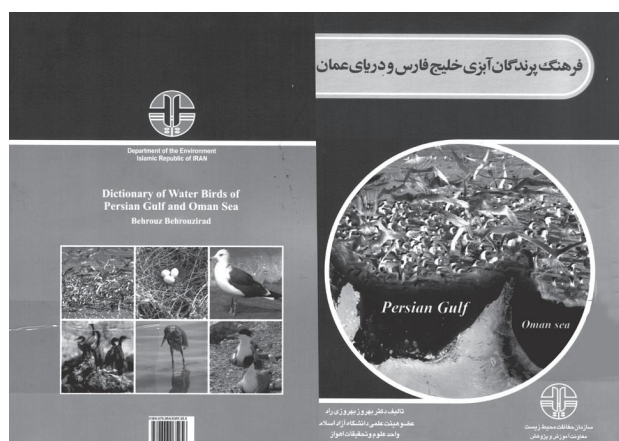
متأسفانه مطلع شدیم که در اردیبهشت ماه ۱۳۸۹، جناب آقای مهندس حیدر فرهادپور از کارشناسان بازنشسته سازمان حفاظت محیط زیست در استان فارس که زحمات فراوانی در بخش محیط طبیعی این استان کشیده‌اند به رحمت خدا پیوستند. عمده فعالیت‌های عمده وی مربوط به پرندگان بود و گزارشات متعددی در این زمینه توسط ایشان در سازمان حفاظت محیط زیست تهیه شده است ولی متأسفانه نتایج اغلب کارهای ایشان به چاپ نرسیده است. از فعالیت‌های ایشان همچنین حلقه‌گذاری پرندگان آبی در خصوص درنای معمولی بود که بخشی از نتایج کارهای جالب ایشان در مقالات زیر به چاپ رسیده است:

Farhadpour H. 1987a. Capturing Common Crane with Alpha chloralose. *International Crane Foundation Working Groupe European Cranes. 1st meeting, 21–26 Oct. 1985. Orosháza, Kardoskút, Hungary. pp 237–240*

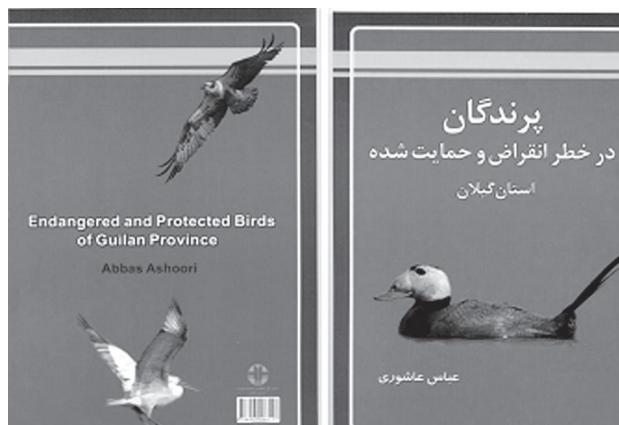
Farhadpour H. 1987b. Wintering Common Crane in Iran. In: Archibald G.W., & Pasquier R.F. (eds), *Proc. 1983 International Crane Workshop, Bharatpur, India, February 1983. International Crane Foundation, Baraboo, Wisconsin, pp 301–304*

چاپ کتاب فرهنگ

پرندگان آبی و کنارآبی خلیج فارس و دریای عمان

چاپ کتاب پرندگان در خطر انقراض و حمایت شده استان گیلان

چاپ کتاب پرندگان تهران و حومه

بالاخره بعد از ۵ سال تلاش و جمع‌آوری اطلاعات از سطح شهر تهران کتاب پرندگان تهران و حومه به همت اولین کلپ پرندنگری ایران (طهران بلند پرواز) چاپ رسید. این کتاب که توسط آقایان پرویز بختیاری و علیرضا هاشمی گردآوری و تألیف شده است شامل ۱۲۴ گونه از پرندگان شهر تهران است. این کتاب اطلاعاتی نظیر زمان حضور پرند در تهران، محل‌های مناسب برای آشیانه سازی، تعداد تخم‌ها، زمان تفریح، مدت زمان مستقل شدن جوجه‌ها و نهایتاً مکان‌های مناسب برای تماشای هر پرند در شهر تهران را در اختیار خواننده قرار می‌دهد. کتاب پرندگان تهران و حومه تمام رنگی بوده و با قیمت ۹۵۰۰ تومان عرضه گردیده است. علاقه‌مندان می‌توانند جهت تهیه این کتاب با کلپ پرندنگری طرلان (۰۲۱-۲۲۷۰۶۷۰۲) ارتباط برقرار

برگزاری نخستین همایش پرندهنگری در ایران

پیام دکتر درک اسکات به نخستین همایش پرندهنگری در ایران

The bird-watching congress in Tehran on 8 May sounds very interesting. I wish I could be there. As regards advice to young bird-watchers in Iran, I guess there are four points that I would raise:

1. Always keep detailed notes of your observations in a note book or on computer. Keeping good records should be an enjoyable aspect of birding and something you get into the habit of doing at the end of each birding day. As far as possible, keep a record of the numbers of each species seen each day, even the commoner species, as you do not know which species may become rare in the future. When I started taking detailed notes as a boy of 12 in 1956, I did not record numbers of common species such as Spotted Flycatcher and Yellowhammer, but these species have now become very scarce in many parts of England and have completely disappeared from the areas where I went bird-watching as a boy.
2. Find yourself a 'local patch' and visit it as often as possible throughout the year. This can provide some of the most enjoyable bird-watching as you get to know the local birds and can watch the migrants come and go through the changing seasons. You will quickly learn what is common and what is unusual, and will be much more likely to spot something unusual in an area that you know well. Obviously your local patch should be fairly close to home, so that you can visit it easily and cheaply, and as far as possible should have a diversity of habitats in close proximity to one another, so that you will encounter a good diversity of species. When I was working for the DOE in Tehran, my local patch was the Lashgarak/Latian Dam area which was sufficiently close to Tehran for me to visit it in an evening after leaving the office. Sadly, in England today most of the young bird-watchers are nothing more than 'twitchers' who wait for messages on their mobile phones and then drive about all over the country chasing rare birds found by someone else. These twitchers rarely find anything interesting themselves and are doing nothing useful. It is usually the serious bird-watcher working his or her local patch who finds the rare birds.
3. Always be willing to share your information with other bird-watchers and be sure to pass on details of your interesting observations to regional or national recorders, appropriate research institutions and/or conservation organisations so that your information can be put to good use. Much useful information on bird distribution and bird behaviour never gets beyond the field note books of the original observers and is therefore 'lost' to science.
4. Digital photography is a wonderful invention, not available to me when I was young. It is often possible to take good identifiable photographs of rare birds even with the cheapest little digital cameras. I would therefore encourage all birdwatchers to take cameras with them in the field and try to get photos of any rare or unusual species. Even a very poor quality photograph can be sufficient to confirm the identity of a rare species.

DEREK SCOTT

فهرست مقالات چاپ شده در مورد پرنده شناسی ایران در سال ۱۳۸۷ شمسی و ۲۰۰۸ میلادی

تهیه کننده: ابوالقاسم خالقی زاده

به منظور تشویق پرنده شناسان و پرنده نگرهای ایران و همچنین اطلاع رسانی در مورد منابع جدید در هر شماره از بالابان لیستی از منابع جدید ارائه خواهند شد. در شماره گذشته منابع چاپ شده در سال ۱۳۸۶ شمسی و ۲۰۰۷ میلادی ارائه شده بودند. در این شماره به منابع چاپ شده در سال ۱۳۸۷ شمسی و ۲۰۰۸ میلادی اشاره شد است و نیز برخی از منابع دیگر در سال ۲۰۰۷ اضافه شده‌اند. بدون تهیه این لیست شاید کسی باور نداشت که امروزه حدود ۵۰ منبع در سال در مورد پرندگان ایران به چاپ می‌رسد که امیدواریم این تلاش‌ها به صورت وسیعتر و عمیقتر تداوم یابند.

منابع فارسی

1. Bakhtiari P., & Hashemi A. 2008. Birds of Tehran and suburb. Tarlan, Tehran, 117 pp. [In Persian]
2. Behrouzi-Rad B. & Kiabi B.H. 2008. Identification and seasonal comparison of diversity and abundance of waterbirds of Kolahi and Tiab wetlands at Tangeh Hormoz. Journal of Environmental Sciences 5(3): 113–126.
3. Behrouzi-Rad B. 2008. Dictionary of Waterbirds of Persian Gulf and Oman Sea. Department of the Environment, 156 pp.
4. Behrouzi-Rad B. 2008. The wetlands of Iran. The Geographic Department of Armed Forces, 798 pp.
5. Khaleghizadeh A. & Javidkar M. 2008. Comparison of the pellet content of the Lesser Kestrel (*Falco naumanni* Fleischer, 1818) in Latian and Bandar Turkmen areas, Iran. Proceedings of 18th Iranian Plant Protection Congress, September 2008, Hamedan, Iran. p. 497.
6. Khaleghizadeh A. 2008. Effects of some characteristics of sunflower hybrids on bird damage rate. Proceedings of 18th Iranian Plant Protection Congress, September 2008, Hamedan, Iran. p. 498.
7. Khaleghizadeh A. 2008. The role of biological factors in bird damage. Sonbole 177: 48–49. [In Persian]
8. Khormali S., NouriRad Davaji A.M. & Khaleghizadeh A. 2008. Evaluation of sunflower varieties resistance to bird damage in Golestan province. Electronic Journal of Agricultural and Natural Resources of Golestan 1(1): 37–48. [In Persian with English summary]
9. Mansoori J. 2008. A Guide to the Birds of Iran. Farzaneh Publishing, Tehran, 520 pp. [In Persian]
10. Mostafavy H., Kiabi B., Abdoli A., Mehrabian A., Ebrahimi M., Mahini A., Kammi H., Naghinejad A., Delshab H., Moradi A., Bonegezi B. 2008. Ecological Potentiality of the Mond preserved nature. Shahid Beheshti University, Tehran.
11. Noori G., Arbabi T., Javidkar M., Noori T. 2007. A Morphometric study of Crested Lark *Galerida cristata* in Zabol. Research Journal of University of Isfahan (Science) 28(2): 1-6. [In Persian with English summary]
12. Riazi B. & Miranmandhi A. 2008. Study on the wintering waterbirds of Gilan, Mazandaran and Golstan and ranking the wetland areas based on the bird criteria. Journal of Environmental Studies 46: 89-100.
13. Sarafrazian N. & Khaleghizadeh A. 2008. A survey of bird damage on grape in Kashan area. Proceedings of 18th Iranian Plant Protection Congress, September 2008, Hamedan, Iran. p. 499.

14. Aliabadian M., Kaboli M., Nijman, Vences 2008. DNA barcoding in Birds: comparing the performance of three ???. XXth International Congress of Zoology , 2008-08-26
15. Aliabadian, M., Sluys, R., Roselaar, C.S., Nijman, V. 2008. Species diversity and endemism: testing the mid-domain effect on species richness patterns of songbirds in the Palearctic Region. Contributions to Zoology 77(2): 99–108.
16. Amirsadeghi H. 2008. Skyhunters; The Passion of Falconry. Thames & Hudson, 40–42.
17. Ansari A., Sadough M.B. & Esfandabad B.S. 2008. Ecological investigation of the Common Crane *Grus grus* in Mighan Wetland, Markazi Province, Central Iran. Podoces 3(1/2): 73–78.
18. Arbabi T., Barahuei-Avval M., Shahriari A., Khaleghizadeh A. & Seifzadeh M. 2008. Morphometric measurements, diet and breeding of the Common Babler in southeastern Iran. Berkut 17(1/2): 61–66.
19. Ardeshtir F. 2008. First report of Acarifauna of bird nests from Iran. Newsletter of the Entomological Society of Iran 37: 1.
20. Ashoori A. 2008. Birds offered for sale in the Langarud market, southwestern Caspian Sea. Podoces 3(1/2): 124–127.
21. Ashoori A. & Zolfinejad K. 2008. The ecology of the Corncrake *Crex crex* in stubble paddyfields in the South Caspian lowlands. Podoces 3(1/2): 92–96.
22. Ashoori A., Nezami Sh & Zolfinezhad K. 2008. Identify of Boujagh National Park kiashahr birds. Journal of Environmental Studies 46: 101–112.
23. Ayé R. 2008. Saxaul Sparrows in Iran in April 2004. Dutch Birding 30: 315–316.
24. Azin F., Nosrati S.M. & Amini H. 2008. Occurrence of the Red-vented Bulbul *Pycnonotus cafer* on Kish Island, northeastern Persian Gulf, Iran. Podoces 3(1/2): 105–107.
25. Barati A. & Amerifar A.A. 2008. On the status of the Great Bustard, *Otis tarda* Linnaeus, 1758 (Aves: Otidae) in Kurdistan Province, Iran. Zoology in the Middle East 43: 41–48.
26. Barati A. & Ataii F. 2008. Observations on the breeding of the Ferruginous Duck, *Aythya nyroca*, (Güldenstadt, 1770), at Lake Zarivar, Kurdistan Province, Iran. Zoology in the Middle East 43: 105–107.
27. Barati A., Javan S. & Sehhatiasabet M.E. 2008. Reproductive biology of Pygmy Cormorant *Phalacrocorax Pygmeus* in Siahkeshim Protected Area, Northern Iran. Marine Ornithology 36(2): 163–166. http://www.marineornithology.org/PDF/36_2/36_2_163-166.pdf.
28. Behrouzi-Rad B. & Teyefeh F.H. 2008. Nest counts for Western Reef Heron *Egretta gularis* and Four *Sterna* species (*repressa*, *anaethetus*, *bergii*, *bengalensis*) on Nakhiloo Island in the Persian Gulf from 2005 to 2007. Podoces 3(1/2): 45–52.
29. Dahmardeh B.R., Esmaili-Sari A., Ghasempouri S.M., Bahramifar N. & Covaci A. 2008. Organochlorine pesticide and polychlorinated biphenyl residues in feathers of birds from different trophic levels of South-West Iran. Environ Int. 19: 18718664 (P,S,E,B,D)
30. Ghasemi M., Goudarzi F. & Ram M. 2008. The first report of Sooty Shearwater *Puffinus griseus* in Iran. Podoces 3(1/2): 101–102.
31. Ghoddousi A. & Ashayeri D. 2008. Occurrence of the Asian Koel *Eudynamys scolopacea* in Iran, with a new record from Hengam Island, Persian Gulf. Podoces 3(1/2): 114–115.
32. Guillaumet A., Crochet P.-A. & Pons J.-M. 2008. Climate-driven diversification in two widespread *Galerida* larks. BMC Evolutionary Biology 8: 32 doi:10.1186/1471-2148-8-32.

33. Hosseini-Zavarei F., Farhadinia M. & Absalan H. 2008. Habitat use of Long-Legged Buzzard *Buteo rufinus* in Miandasht Wildlife Refuge, northeastern Iran. *Podoces* 3(1/2): 67–72.
34. Jamadi M. & Darvishi K. 2008. Breeding study of the Dead Sea Sparrow *Passer moabiticus* in the Mond Protected Area, Bushehr, Persian Gulf. *Podoces* 3(1/2): 121–123.
35. Joolaei L., Elahi-Rad Z., & Safaei E. 2008. Spoonbill breeding status in Lake Tashk, Bakhtegan National Park, Fars, Iran. *International Spoonbill Working Group Newsletter* Volume 6, December 2008
36. Khaleghizadeh A. & Rokni M.-R. 2008. Pellet content of the Barn Owl *Tyto alba* in Haft-Tappeh, Khuzestan province, Iran. *Proceedings of the 15th national & third International Conference of Biology*, 19-21 August 2008, University of Tehran, p 129.
37. Kirwan G.M. & Bates J. 2008. The status of European Stonechat *Saxicola rubicola* in the Islamic Republic of Iran. *Sandgrouse* 28(2): 114–116.
38. Mlikovsky J. 2008. Review of ornithological records made by S.G. Gmelin and C. Hablizl in Iran in 1770–1774. *Podoces* 3(1/2): 97–100.
39. Osaei A. & Jamadi M. 2008. The first and second records of Namaqua Dove *Oena capensis* in Iran. *Podoces* 3(1/2): 103–104.
40. Rabiee K. & Moghaddas D. 2008. A report of Great Bustard *Otis tarda* from northern Iran. *Podoces* 3(1/2): 112–113.
41. Sadeghi-Zadegan S. & Fazeli A. 2008. The Siberian Crane wintering in Iran in winter 2007/2008 and 2008/2009. *Siberian Crane Flyway News* 10: 14–15.
42. Sadeghi-Zadegan S., Fazeli A. & Postelnykh K. 2008. Release of the Siberian Crane on the wintering grounds in Iran in Fall 2008. *Siberian Crane Flyway News* 10: 24.
43. Scott D.A. 2008. Rare birds in Iran in the late 1960s and 1970s. *Podoces* 3(1/2): 1–30.
44. Sehathisabet M.E., Kiabi B., Pazuki A., Alipanah H., Khaleghizadeh A., Barari H., Basiri R. & Aghabeigi F. 2008. Food diversity and niche-overlap of sympatric *Parus major*, *Cyanistes caeruleus* and *Periparus ater* in the Hyrcanian plain forest. *Zoology in the Middle East* 44: 17–30
45. Sehathisabet M.E. & Khaleghizadeh A. 2008. Status of wintering population of Osprey (*Pandion haliaetus*), White-tailed (*Haliaeetus albicilla*) and Greater Spotted (*Aquila clanga*) Eagles in Iran. *Proceedings of the 15th national & third International Conference of Biology*, 19-21 August 2008, University of Tehran, p. 310.
46. Tohidifar M. 2008. Review of the current status of the Eurasian Wryneck *Jynx torquilla*, Eurasian Treecreeper *Certhia familiaris* and Wallcreeper *Tichodroma muraria* in Iran. *Podoces* 3(1/2): 116–120.
47. Zamani-Ahmadmahmoodi R., Esmaili-Sari A., Ghasempouri S.M., & Savabieasfahani M. 2008. Mercury levels in selected tissues of three kingfisher species; *Ceryle rudis*, *Alcedo atthis*, and *Halcyon smyrnensis*, from Shadegan Marshes of Iran. *Ecotoxicology* 18(3): 319–324.
48. Zamani-Ahmadmahmoodi R., Esmaili-Sari A., Ghasempouri S.M., Mansoori J. & Bahramifar N. 2008. Mercury level in Liver, kidney and muscle of Common Teal *Anas crecca* from Shadegan Marshes, southwest Iran. *Podoces* 3(1/2): 128–131.
49. Masoud M. & Fanid L.M. 2006. A study of Caucasian Black Grouse *Tetrao mlokosiewiczii* population dispersion confined in Iran. *Grouse News* 31: 5–8.
50. Mlikovsky J. 2007. Type specimens and type localities of Rock Nuthatches of the *Sitta neumayer* species complex (Aves: Sittidae). *Journal of the National Museum (Prague), Natural History Series* 176(6): 91–115.